ALBERT CAMUS

CALIGULA

Çev. Abdullah Rıza Ergüven

BERFİN

Albert Camus

CALIGULA

BERFIN

Berfin Yayınları : 8
Oyun Dizisi : 1

ISBN 975 - 7354 - 07-4

Albert Camus : Caligula
Çeviri ve İnceleme : Abdullah Rıza Ergüven
1. Baskı : Haziran 1993
Kapak Resmi : Wassily Kandinsky
Dizgi-Baskı : YÖN Matbaacılık, 544 66 34
Cilt : Emek Mücellit, 544 34 31

Bu kitabın Yayın hakları Berfin Yayınları'na aittir.

Berfin Yayınları

Cağaloğlu Yokuşu, Evren Han. Kat:3
No: 55 Cağaloğlu 34440 - İSTANBUL
Tel: 527 03 22

Çeviren ve Düzenleyen:
Abdullah Rıza Ergüver

Albert Camus

CALIGULA

(Oyun)

BERFİN
YAYINLARI

ALBERT CAMUS

7 Kasım 1913'te *Mondovi* (Cezayir)'de doğdu. *Bone*'un 25 kilometre güneyine düşer bu kent. *Albert Camus*'nün babası savaş sırasında ölen bir Arap. Küçük bir zanaatçı. Çoğunlukla Kuzey Afrikalı Fransızlar gibi annesi İspanyol ailesinden gelme.

Çocukluğu ve Cezayir'deki gençlik yılları; yoksulluklar, güçlükler, sıkıntılar, sayrılıklar içinde geçti. İlk ve orta öğrenimlerini *Alger*'de yaptıktan sonra, Alger Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne yazıldı. Felsefe Bölümü'nden diploma ve lisansını aldı. *Plotin ve Saint Augustin* üzerine doktorasını verdi. Çeşitli görevlerde bulundu.

Ecole d'Afrique du Nord yazarlar topluluğuna sık sık uğradı. Orada birçok ünlü sanatçılarla tanışmak fırsatını buldu. Sonra birden tiyatroya tutuldu, *Equipe* topluluğunu canlandırdı. *Malraux*'nun *Temp de Mepris*'yle Equipe'in ortak bir yaratma denemesi olan *Revolte dans les Asturies*'yi oynadılar. Ama bu sonuncusu, 1934'te *Oviedo* maden işçilerinin ayaklanmasından esinlenmiş devrimci niteliği nedeniyle o günkü yönetimce yasaklandı.

Equipe topluluğu daha sonra birçok oyunlar ortaya koydu. Bunlar arasında *Dostoyevski*'nin *Karamazof Kardeşler*'indeki İvan Rolünü *Camus* üzerine aldı. Hatta Camus'nün yasaklanmış çevirisi olan *Eschyle*'in Promethée rolünü bile.

Parasızlığına, yoksulluğuna aldırış etmeden İtalya, Avusturya ve Çekoslovakya'ya yolculuklar etti. 1938'de Alger'de ilk olarak *Republicain'de* gazetecilik yaşantısına başlar. Daha sonra 1940'a

değin *Paris-soir*'da çalışır. Fransa'nın ele geçirilmesi sırasında, *Direniş Devinimi*'ne katılır ve en önemli rolü oynar *Pierre Leynaud*'yla birlikte. Fransa özgürlüğüne kavuşur kavuşmaz *Combat*'nın yönetimini üzerine alır ve 1944'ten 1947'ye değin baş redaktör olarak çalışır. İmzasız birçok yazıları yayınlanır. Bir Combat biçemi yaratır. 1946'da Birleşik Devletler'e giderek çeşitli konuşmalar yapar. Bütüncül (totaliter) Devlet Kurbanları Yardım Kurulu'nu kurar. Böylece, Garry Davis ve Dünya Hükümeti yararına bir çalışma dönemine başlar. 1955'te bir süre haftalık *Expresse*'te çalışır. Daha sonra gazetecilik yaşamına son verir.

1940'da evlendi Camus. Bir oğlu bir de kızı var. Uzun, ince, esmer, mavi gözlü ve sigara üstüne sigara içen, parlak kişiliği olan Camus, sayısız dost edindiği gibi, bu eşsiz kişiliğiyle düşmanlarının saygısını bile kazanmıştır.

La Peste, 1947'de *Prix des Critiques* ödülünü kazanır. Fransa'da, Amerika'da olduğu gibi, çevrildiği bütün ülkelerde büyük bir yankı uyandırır. Çağdaş yazının birinci sırasına geçer. Fransa'nın özgürlüğünden bu yana yayınlanan en iyi Fransız romanı olarak gösterilir.

L'Etranger (Yabancı), insan tininin derinliklerine iner. Mersault, *saçma dünyada* saçma bir adam. Camus bu romanıyla 1957'de Nobel Ödülü'nü kazanır.

Le Mythe de Sisyphe, saçma üzerine bir denemedir. Saçma duygululuğunu ortaya kor. Gerçekten, ciddi bir tek düşüngörü (felsefe) sorunu var: Kendini öldürme.

Caligula'yı 1938'de yazdı. İlk olarak *Theatre Hebertot*'da oynandı 1945 eylülünde, *Gerard Philippe*'le Margo Lion'da. *Caligula* açıkça belirtir: *Kişiler ölür ve onlar mutlu değildir.* Roma'nın tek egemeni, sona değin us yolunu döner. Görülmemiş zırvalıklarla çevresine korku salar ve dalkavuklarının hançeri altında ölünceye değin olanaksızı yakalamaya çalışır.

Bu *saçma dünya*nın saçma kişisini yaratan *Camus*'yü ölüm bir yol kazasında bulur (1960).

Stockholm, Mayıs 1993

Abdullah Rıza Ergüven

DÖRT PERDELİK OYUN

CALİGULA
CAESONİA
HELİCON
SCİPİON
CHEREA
SENECTUS (Yaşlı Soylukişi)
METELLUS ┐
LEPİDUS ├ Soylu kişiler
OCTAVİUS ┘
PATRİCİUS (Kahya)
MEREİA
MUCİUS
BİRİNCİ BEKÇİ
İKİNCİ BEKÇİ
BİRİNCİ HİZMETÇİ
MUCİUS'UN KARISI
BİRİNCİ OZAN
İKİNCİ OZAN
ÜÇÜNCÜ OZAN
DÖRDÜNCÜ OZAN
BEŞİNCİ OZAN
ALTINCI OZAN

Sahne *Caligula*'nın sarayında geçer

Birinci perdeyle onu izleyen perdeler
arasında üç yıllık bir ara var.

CALİGULA

İlk olarak 1945'de *Hèbertot Tiyatrosu*'nda oynandı.

BİRİNCİ PERDE

Birinci Sahne

(Aralarından biri çok yaşlı olan soylukişiler saray odasında toplanır, bir takım işaretler yaparlar.)

BİRİNCİ SOYLUKİŞİ: Hiçbir şey.

YAŞLI SOYLUKİŞİ: Sabah hiçbir şey, akşam hiçbir şey.

II. SOYLUKİŞİ: Üç gündür hiçbir şey.

Y. SOYLUKİŞİ: Postacılar gelip gidiyor. Başlarını sallayıp: "Hiç bir şey" diyorlar.

II. SOYLUKİŞİ: Bütün kent çalkalanıyor. Yapacak bir şey yok.

I. SOYLUKİŞİ: Niye tasalanmalı şimdiden? Bekleyelim. Gitti-

ği gibi dönecek belki de.

Y. SOYLUKİŞİ: Saraydan çıktığını gördüm. Yabansı bir bakışı vardı.

I. SOYLUKİŞİ: Ben de ordaydım. Ne o, ne var, diye sordum.

II. SOYLUKİŞİ: Yanıt verdi mi?

I. SOYLUKİŞİ: Tek bir sözcük: "Hiç"

(Bir an. Soğan yiyerek Helicon içeri girer.)

II. SOYLUKİŞİ: *(Sinirli sinirli)* Düşündürücü.

I. SOYLUKİŞİ: Hadi sen de, bütün gençler böyle.

Y. SOYLUKİŞİ: Anlaşıldı. Yaş her şeyi unutturuyor.

II. SOYLUKİŞİ: İnanıyor musunuz?

I. SOYLUKİŞİ: Unutmasını dileyelim.

Y. SOYLUKİŞİ: Elbette. Biri yiterse onu, bulunur.

HELİCON: Seviden mi söz ediyorsunuz?

I. SOYLUKİŞİ: Başka ne?

HELİCON: Karaciğer belki. Ya da sizi her gün görmenin verdiği sıkıntı. Arasıra değişiklik yapabilseler insan daha kolay katlanırdı çağdaşlarına. Ama hayır, yemek listesi değişmiyor. Her zaman aynı et yahnısı.

Y. SOYLUKİŞİ: Seviden söz edilmesini yeğ görürüm. Daha acıklı.

HELİCON: Güven verici. Özellikle daha güven verici hem de. Usluları da ahmakları da korumayan bir çeşit sayrılık.

I. SOYLUKİŞİ: Bereket versin ki üzüntüler her bakımdan sonsuz değil. Bir yılı aşkın acı çekmeye katlanabilir misiniz?

II. SOYLUKİŞİ: Ben, yoo..

I. SOYLUKİŞİ: Kimsenin buna gücü yetmez.

Y. SOYLUKİŞİ: Yaşam çekilmez olurdu.

I. SOYLUKİŞİ: Görüyorsunuz işte. Bakın, geçen yıl karımı yitirdim. Çok ağladım. Sonra unuttum. Arasıra üzülürüm. Ama bir şey değil.

Y. SOYLUKİŞİ: Doğa, olayları iyi düzenler.

HELİCON: Yüzünüze bakınca, ne de olsa başaramayacak diye korkulara kapılıyorum.

(Cherea içeri girer)

I. SOYLUKİŞİ: Ee.. Sonra?

CHEREA: Hiç bir şey.

HELİCON: Susalım baylar, susalım. Görünüşü kurtaralım. Roma İmparatorluğu biziz. Yüzünü yitirirsek, İmparatorluk başını yitirir. Şimdi zamanı değil, yoo olmaz. Başlamalıyız, hadi yemeğe.. İmparatorluk kendini gösterecek.

Y. SOYLUKİŞİ: Doğru ya.. Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez.

CHEREA: Sevmem pek. Ama tam bir imparatordu, her şey yolunda gidiyordu.

II. SOYLUKİŞİ: Öyleydi. Gerektiği gibi: Kuruntulu ve görgüsüz.

I. SOYLUKİŞİ: Ama canım, neniz var? Bu ağlayıp sızlamalar niye?

Hiçbir şey bunun sürüp gitmesine engel olmaz. Caligula, Drusilla'yı seviyordu, bu belli. Ama kızkardeşiydi Drusilla olsa olsa. Onunla yatmış, dedikodusu göklere çıkmıştı. Ama Drusilla öldü diye Roma'yı altüst etmek.. İşte bardağı taşıran son damla..

CHEREA: Hoşlanmam böylesinden. Hiçbir şey söylemiyor bu kaçış bana.

Y. SOYLUKİŞİ: Öyle.. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

I. SOYLUKİŞİ: Ne olursa olsun. Devlet, yararı gereği ağlatıya yol açan "zina"yı kabul etmez. Zina.. Peki. Ama bir ölçüsü var.

HELİCON: Zina, biliyorsunuz her zaman dedikoduya yol açar zorunlu olarak. Karyola çatırdar anlatmaya kalksam!

Sözkonusu Drusilla imiş.. Peki, bunu kim söyledi size?

II. SOYLUKİŞİ: Öyleyse ne?

HELİCON: Siz bulun. Ha.. unutmayın, evliliğe benzer mutsuzluk. Kişi seçtiğine inanır, ama seçilmiştir. Böyle işte. Kimsenin elinde değil. Caligula'mız mutsuz. Gelgelelim o da bilmiyor nedenini belki! Sıkıştığını anlayınca kaçtı. Biz olsaydık onun yerinde, biz de öyle yapardık. Bakın size söylüyorum, babamı seçmek elimde olsaydı, doğmazdım.

(Scipion içeri girer)

SAHNE II

CHEREA: Ne var?

SCİPİON: Henüz hiçbir şey yok. Köylüler, dün gece buraya yakın bir yerde, fırtınalar ortasında onu koşarken görmüşler.

(Cherea senatörlere doğru gelir. Scipion onu izler)

CHEREA: Tam üç gün oldu, Scipion. Öyle değil mi?

SCİPİON: Öyle.. Töre gereğince orada bulunmuştum. Drusilla'ya doğru ilerledi. İki parmağıyla ölü vücuduna dokundu, düşünür gibi oldu ve yavaş yavaş dışarı çıktı. O günden beri aranıyor.

CHEREA: *(Başını sallayarak)* Bu çocuk yazını amma da seviyor.

II. SOYLUKİŞİ: Yaşının gereği.

CHEREA: Ama şimdi sırası mı?. Sanatçı bir imparator. Yakışık almaz. Bir iki sanatçımız var. Biliyorsunuz. Her yanda kötü kişilere raslanıyor. Ama ötekiler görevli olarak çalışmanın tadına vardılar.

I. SOYLUKİŞİ: Rahat iş.

Y. SOYLUKİŞİ: Kendi sanatına bırakmalı kişiyi.

SCİPİON: Elden ne gelir, Cherea?

CHEREA: Hiçbir şey.

II. SOYLUKİŞİ: Bekleyelim. Gelmezse, yerini doldurmalı. Aramızda imparator çook!.

I. SOYLUKİŞİ: Hayır, doğrusu yok.

CHEREA: Ya kötü yetişmiş olarak gelirse?

I. SOYLUKİŞİ: İnan olsun, daha çocuk. Doğru yolu göstereceğiz.

CHEREA: Ya kafaca yetersizse?

I. SOYLUKİŞİ: *(Güler)* Peki! Hükümet darbesi anlaşmasını yazmamış mıydı?

CHEREA: Elbette; gerekmişse! Ama beni kitaplarımla başbaşa bıraksınlar isterdim.

SCİPİON: Bağışlayın beni.

(Çıkar)

CHEREA: Hoşuna gitmiyor.
Y. SOYLUKİŞİ: Çocuk daha. Gençlerde dayanışma var.
HELİCON: Dayanışma ya da değil. Her neyse kocayacaklar.
(Bir bekçi)
"Caligula'yı sarayın bahçesinde görmüşler."
(Hepsi çıkar)

SAHNE III

(Sahne birkaç saniye boş kalır. Caligula gizlice sol yandan girer. Şaşkın, üstübaşı kirli, saçları ıslak, bacakları çamurlu. İkide bir elini ağzına götürür. Aynaya doğru ilerler. İmgesini görür görmez durur. Homurdanarak belirsiz bir takım sözler söyler. Sonra sağ yana oturur, kolları açık dizlerinin arasında. Helicon sahnenin sol yanına girer. Caligula'yı görünce sahnenin ucunda durur, sessizce onu seyreder. Caligula başını çevirir ve Helicon'u görür. Bir an.)

SAHNE IV

HELİCON: *(Sahnenin bir ucundan öbür ucuna)* Günaydın, Caius.
CALİGULA: *(Doğal olarak)* Günaydın Helicon.
(Sessizlik)
HELİCON: Yorulmuşa benziyorsun?
CALİGULA: Çok yürüdüm.
HELİCON: Öyle, uzun zaman yoktun.
(Sessizlik)
CALİGULA: Bulmak zordu.
HELİCON: Neyi?
CALİGULA: İstediğimi.
HELİCON: Ne istiyordun?
CALİGULA: *(Doğal olarak)* Ay'ı.

HELİCON: Neee?

CALİGULA: Evet. Gökteki ay'ı istiyordum.

HELİCON : Ah!.. *(Sessizlik. Helicon yaklaşır.)* Ne yapmalı?

CALİGULA: Öyle işte. Elimde olmayan bir şeyi..

HELİCON: Belli. Ya şimdi her şey düzeninde mi?

CALİGULA: Hayır, elimden gelmedi.

HELİCON: Can sıkıcı.

CALİGULA: Bu yüzden yorgunum. *(Bir an)*

CALİGULA: Helicon!

HELİCON: Evet. Caius.

CALİGULA: Deli olduğumu düşünüyorsun.

HELİCON: Böyle düşünmeyeceğimi biliyorsun. Oldukça da akıllıyım.

CALİGULA: Evet... Akıllı bir adam olmadımsa da deli de sayılmam. Sadece olanaksız bir gereksinimi içimde duydum. *(Bir an)* Olaylar hoşnut edici görünmüyor.

HELİCON: Oldukça yaygın bir düşünce.

CALİGULA: Doğru. Ama bunu daha önce bilmiyordum. Şimdi anlıyorum. *(Doğal olarak)* Böyle bir dünyaya katlanılamaz. Ay'a, mutluluğa, ya da ölümsüzlüğe, belki çılgın olan, ama bu dünyadan olmayan bir şeye gereksinme duyuyorum.

HELİCON: Bu, olanaksız bir düşünce. Genellikle bunda sonuna değin gidilemez.

CALİGULA: *(Kalkarak fakat aynı sadelikle)* Sen bundan anlamazsın. Sonuna değin gitmedikçe bir şey elde edilemez. Ama sonuna değin esemeli [mantıklı] olmak gerekiyor.

(Helicon'a bakar)

Hatta ne düşündüğünü biliyorum. Ne öyküler, bir kadının ölümü için! Hayır bu da değil. Anımsadığıma göre, doğru.. Birkaç gün önce sevdiğim bir kadın öldü. Ama sevi nedir? Önemsiz! Şu ölüm bir şey değil, andiçerim. Bir gerçeğin imi yalnız beni ay'a sürükleyen. Büsbütün yalın, apaçık, biraz aptalca ama ulaşılması güç, yüklenmesi ağır bir gerçek.

HELİCON: Öyleyse şu gerçek dediğin nedir, Caius?

CALİGULA: *(Sözünü değiştirerek yansız bir tonla)* İnsanlar ölür ve onlar mutlu değildir.

HELİCON: *(Bir an sonra)* Haydi Caius, çok iyi düzenlenen bir gerçek bu. Çevrene bir bak. Onların yemek yemelerine engel olmuyor bu gerçek.

CALİGULA: *(Birden bağırarak)* Öyleyse çevremde her şey yalan. Ve ben gerçeğin yaşanmasını istiyorum! Onları gerçekler içinde yaşatabilme araçlarım var. Çünkü eksiklerini biliyorum, Helicon. Bilgisiz bırakılmışlar. Konuştuğu şeyin ne olduğunu bilecek bir eğitimciden yoksunlar.

HELİCON: Sana söylediklerime gücenme, Caius. Ama önce dinlenmelisin.

CALİGULA: *(Otururak, tatlılıkla)* Bu olanaksız Helicon. Artık bu elde değil.

HELİCON: Peki neden?

CALİGULA: Uyursam, kim verecek ay'ı bana?

HELİCON: *(Bir an sessizlikten sonra)* Doğru.

(Caligula görünecek biçimde kalkar)

CALİGULA: Dinle Helicon. Ayak seslerini ve konuşanların fısıltularını duyuyorum. Konuşma ve beni görmeye gelmiş olduğunu sezdirme.

HELİCON: Anlaşıldı.

(Caligula çıkış yerine doğru gider ve arkasına bakar.)

CALİGULA: Bundan sonra bana yardım etmeni diliyorum.

HELİCON: Yardım etmemek elimden gelmez, Caius. Ama biliyorum çok şeyler var ve pek azı beni ilgilendiriyor. Öyleyse nasıl yardım edebilirim?

CALİGULA: Gücün yettiği kadar.

HELİCON: Elimden geleni yapacağım.

(Caligula çıkar. Scipion'la Caesonia birden içeri girer.)

SAHNE V

SCİPİON: Kimse yok. Caligula'yı görmedin mi, Helicon?

HELİCON: Hayır.

CAESONİA: Helicon, kaçmadan önce sana gerçekten bir şey söylemedi mi?

HELİCON: Sırdaşı değilim onun, görgü tanığıyım. Bu daha bilgece.

CAESONİA: Rica ederim.

HELİCON: Sevgili Caesonia, Caius bir ülkücü. Bunu herkes biliyor. Bir yığın dedikodu.. Ben de bu yüzden hiçbir şeyle uğraşmıyorum. Bir de Caius anlamaya koyulursa.. Her şeyle uğraşmaya yetenekli o saf yüreğiyle... Tanrı bilir bunun bize neye mal olacağını.. Bağışlayın, şimdi yemek zamanı. *(Çıkar)*

SAHNE VI

(Caesonia bezgince oturur)

CAESONİA: Bir bekçi onun geçtiğini görmüş. Ama bütün Roma her yerde Caligula'yı görüyor. Caligula da yalnız kendi düşüncesinde.

SCİPİON: Ne düşüncesi?

CAESONİA: Nerden bilirim, Scipion?

SCİPİON: Drusilla?

CAESONİA: Kim söyleyebilir? Ama Drusilla'yı sevdiği bir gerçek. İnsan, dün koynuna aldığını bugün ölmüş görürse gerçekten üzülür.

SCİPİON: *(Utangaç)* Ya sen?

CAESONİA: Ah! Ben mi? Ben eski odalığıyım.

SCİPİON: Caesonia, onu kurtarmalı.

CAESONİA: Demek onu seviyorsun?

SCİPİON: Seviyorum. Aramız çok iyiydi. Yüreklendiriyordu beni. Sözlerinin kimini ezbere biliyorum. Yaşamın kolay olmadığını, ama bizi sürükleyen şeyin din, sanat ve sevi olduğunu söylü-

yordu. Acı çekmenin, aldanmanın tek çözüm yolu olduğunu.. Doğru bir adam olmak istiyordu.

CAESONİA: *(Ayağa kalkarak)* Bir çocuktu.

(Aynaya doğru gider ve kendine bakınır)

Bedenimden başka Tanrı tanımadım. Caius'un bana geri verilmesi için yalvarmak istediğim tanrı bu işte..

(Caligula içeri girer. Caesonia ile Scipion'u görünce, duraklar ve geri çekilir. Aynı anda karşıdan sarayın kahyasıyla soylukişiler içeri girer. Orada şaşkın şaşkın dururlar. Caesonia geri döner. Her ikisi de Caligula'ya doğru koşarlar. Caligula onları bir el devinimiyle durdurur.)

SAHNE VII

KAHYA: *(Güvensiz bir sesle)* Biz.. Biz seni arıyorduk Cesar.

CALİGULA: *(Kısa ve değişik bir sesle)* Anlıyorum.

KAHYA: Biz.. Yani..

CALİGULA: *(Kabaca)* Ne istiyorsunuz?

KANYA: Kuşkuluyduk, Cesar.

CALİGULA: *(Ona doğru ilerleyerek)* Neden?

KAHYA: O.. ha.. *(Birden esinlenir ve çok çabuk)* Her bakımdan. Devlet Gömüsü'yle ilgili birkaç sorum var düzenlemek zorunda olduğun. Biliyorsun.

CALİGULA: *(Uzun uzadıya gülerek)* Gömü mü? Ama doğru.. Bakalım. Gömü.. Anamal demek.

KAHYA: Elbette Cesar.

CALİGULA: *(Sürekli olarak Caesonia'ya gülerek)* Değil mi sevgilim? Gömü.. Çok önemli?

CAESONİA: Değil Caligula! İkinci bir sorun bu..

CALİGULA: Senin buna usun yatmaz. Gömü önemli bir gelir kaynağı. Tümü önemli: Para, halkın töresi, dış siyasa, ordu gereçleri, tarım yasaları! Tümü anamal. Tümü eş yola çıkar. Roma'nın

büyüklüğüyle senin arterit [atardamar bozukluğu] bunalımların. Oho.. Bütün bunlarla uğraşacağım. Biraz dinle beni kahya.

KAHYA: Seni dinliyoruz. *(Soylu kişiler ilerler).*

CALİGULA: Bana bağlısın, değil mi?

KAHYA: *(Sitemli bir sesle)* Cesar!

CALİGULA: Peki, senin için bir planım var. İki anda tutumbilim [siyasal ekonomi]'i altüst edeceğiz. Soylukişiler çıkınca sana açıklarım, kahya..

(Soylukişiler çıkar)

SAHNE VIII

(Caligula, Caesonia'nın yanına oturur.)

CALİGULA: İyi dinle. İlk anda: Bütün soylukişiler, İmparatorluğun servetlerinden — küçük ya da büyük önemli değil — yararlanan bütün bireyler zorunlu olarak çocuklarına mal bırakamazlar. Şimdiden onları devletin yararına bağışlamak zorundadırlar.

KAHYA: Ama.. Cesar...

CALİGULA: Sana daha söz vermedim. Gereksinme karşılığı, yönetimimizce düzenlenmiş bir listeye göre bu kişileri öldüreceğiz. Böylece, düzeni değiştirip yönetimimizce biz kalıta konacağız.

CAESONİA: *(Serbestçe)* Seni buna iten ne?

CALİGULA: *(Soğukkanlı)* Uygulama buyruğunun gerçekten hiçbir önemi yok. Dahası, bu uygulamaların pek değeri yok, hiçbir sonuca da ulaşmazlar. Ayrıca, onlar birbirinden suçludur. Aklınızda olsun, doğrudan doğruya vatandaşları çalmak, yiyecek fiyatlarında dolaysız vergi kaçırmaktan daha ahlaksızca bir iş sayılmaz. Yönetmek çalmaktır. Bunu herkes bilir. Ama bunun bir biçimi var. Ben açıkça çalacağım. Bu sizin geçiminizi değiştirecek *(Sertçe, kahyaya)* Bu buyrukları süresiz olarak sen uygulayacaksın. Vasiyetnameler akşam eğlencesinde tüm Roma halkı, en geç bir ay içinde de bütün illerce imza edilmiş olacak. Postacıları gönder.

KAHYA: Cesar, anlamıyorsun...

CALİGULA: İyi dinle beni, aptal. Gömünün bir önemi varsa, o

zaman insan yaşamının ona gereksinimi yok. Bu açık. Bütün senin gibi düşünenler bu yargıyı onaylamak zorunda kalacak ve bir hiç için yaşamlarını hesaplayacaklar; madem ki her şeyi parayla ölçüyorlar. Öyle de olsa, ben esemeli olmaya karar verdim, madem ki buna gücüm var, esemenin size neye mal olacağını gidip görün. Karşı çıkıcıların, karşı çıkmaların kökünü kazıyacağım. Gerekirse, senden başlayacağım.

KAHYA: Cesar, niyetim iyi, bu bir sorun değil, yemin ederim.

CALİGULA: Benim de, bunda bana inanabilirsin. Senin görüşünle uzlaşmaya ve bir düşünce nesnesi için kamusal Gömü'yü korumaya razı olmamdan başka ne olabilir kanıt! Sonuç olarak teşekkür et bana, madem oyununa dönüyor ve kartlarınla oynuyorum. *(Bir an ve sessizce)* Üstelik, planım yalınlığı bakımından eşsiz. Bu tartışma götürmez. Kaybolman için üç saniye var. Sayıyorum bir...

(Kahya gözden kaybolur)

SAHNE IX

CAESONİA: Kötü tanımışım seni! Bu şaka değil mi?

CALİGULA: Büsbütün değil, Caesonia, Eğitimbilim.

SCİPİON: Olamaz, Caius!

CALİGULA: Tam tamına!

SCİPİON: Seni anlamıyorum.

CALİGULA: Elbette! Elde olmayanın sözkonusu. Daha doğrusu elde olmayanı elde edebilme sözkonusu.

SCİPİON: Ama sınırı olmayan bir oyun. Bir deli eğlencesi.

CALİGULA: Yoo, Scipion. Bir imparatorun erdemi. (Yorgunmuş gibi sırtüstü yatar) Erkin yararlılığını biraz önce anladım. Bütün şansını olanaksızda buluyor. Bugün olsun, gelecek günlerde olsun, özgürlüğüm sınır tanımayacak.

CAESONİA: *(Üzüntülü)* Buna sevinmeli mi, sevinmemelimi bilmiyorum, Caius.

CALİGULA: Ben de bilmiyorum. Böyle yaşamak gerektiğini varsayıyorum.

(Cherea içeri girer.)

SAHNE X

CHEREA: Dönüşünü öğrendim. Sağlığın dileğinde bulunuyorum.

CALİGULA: Sağlığım teşekkür ediyor sana. *(Bir an ve birden)* Git Cherea! Seni gözüm görmek istemiyor.

CHEREA: Şaşırdım Caius.

CALİGULA: Şaşırma. Yazarları sevmem. Yalanlarına katlanamam. Dinlenilmemek için konuşurlar. Dinlenilseydiler, hiç olduklarını anlayacaklar, bir daha konuşmayacaklardı. Git hadi! Tiksiniyorum yalancı tanıklardan.

CHEREA: Yalan söylüyorsak, bilmeyerek söylüyoruz. Suçsuzluğumu savunuyorum.

CALİGULA: Yalan, hiçbir zaman suçsuz değildir. Sizinki olaylar, yaratıklar üzerinde önem kazanıyor. Sizi bağışlayamadığımın nedeni işte budur.

CHEREA: Bununla birlikte, bu dünyadan yana olmalıyız, üzerinde yaşamak istiyorsak.

CALİGULA: Yeter savunman. Anlaşıldı nedeni. Bu dünya önemsiz. Bunu onaylayan özgürlüğüne kavuşur *(Ayağa kalkar)*. Özgür değilsiniz diye diş biliyorum size. Bütün Roma İmparatorluğu'nda tek özgür işte benim, Sevinin. Özgürlüğü öğretecek bir imparatora kavuştunuz en sonunda. Git Cherea. Sen de Scipion! Dostluğunuz beni güldürüyor. Gidin, özgürlüğüne kavuştuğunu bildirin Roma'ya. Büyük bir deneyim başlıyor özgürlükle.

(Dışarı çıkarlar. Caligula başını çevirir)

SAHNE XI

CAESONİA: Ağlıyor musun?

CALİGULA: Evet Caesonia?

CAESONİA: Ama canım, değişen ne? Drusilla'yı sevdiğin doğruysa, onu sevdiğin gibi beni ve başkalarını da seviyordun. Onun ölümü kent dışında üç gün üç gece dolaşmana yetmiyor. Bu düşman yüzle geri dönüyorsun.

CALİGULA: *(Arkasına dönerek)* Sana Drusilla'dan sözeden kim, çılgın? Bir insanın seviden başka bir şey için ağlayacağım düşünemiyor musun?

CAESONİA: Bağışla Caius. Anlamaya çalışıyorum.

CALİGULA: İnsanlar ağlar. Çünkü olaylar, olması gerekenden başka türlü *(Caesonia ona doğru gider).* Bırak Caesonia. *(Caesonia geri çekilir)* Ama yanımda kal.

CAESONİA: İstediğini yapacağım. *(Caesonia oturur).* Benim yaşımda, yaşamın iyi olmadığını herkes bilir. Ama kötülük yer yüzündeyse, neden kötülüğe kötülük katalım?

CALİGULA: Kafan almıyor. Ne önemi var? Kötülükten sıyrılacağım belki. İçimde adsız varlıkların belirdiğini duyuyorum. Ne yaparım onlara karşı? *(Caesonia'ya döner)* Ah! Caesonia! Umutsuz yaşanabileceğini biliyordum ama, bunun anlamını bilmiyordum. Bir tin sayrılığı olduğuna inanıyordum herkes gibi ben de.. Ama hayır, acı çeken beden. Göğsüme, organlarıma acı veriyor tenim. Oyuk başım, kabaran bir yüreğim var. Kan, ölüm, ateş.. tümü birarada. Her şeyin kararması, yaratıkların benden tiksinmesine dilimi oynatmam yetiyor. Ne denli sıkıntılı, ne denli acı bir adam olmak böylesi!

CAESONİA: Uyumalı, uzun süre uyumalı. Kendini bırakmalı, düşünmemeli artık. Uykuna dikkat edeceğim. Uyanınca dünyayı ilginç bulacaksın. Şimdikinden daha çok sevilecek bir erk yarat. Olanak, şansını da birlikte getirir.

CALİGULA: Bunun için uyumak, bir yandan da kendi içine kapanmak gerek. Bu olanaksız.

CAESONİA: İnsan yorulunca böyle düşünür. Güçlü olacağımız bir an gelir.

CALİGULA: Ama bunu değerlendirmeyi bilmeli. Çektiğimiz acıları azaltamıyor, varlıkları ölümsüz kılamıyor, güneşin doğudan batmasını sağlayamıyor, olayların düzenini değiştiremiyorsam; ne denli sıkı davranırsam davranayım neye yarar bu şaşırtıcı erk? Hayır Caesonia, uyumak ya da uyanık kalmak.. Önemsiz.. Bu dünyanın düzenine etki edemiyorsam.

CAESONİA: Ama tanrılarla eş olmayı istemek bu! Bundan daha kötü bir çılgınlık tanımıyorum.

CALİGULA: Sen bile beni deli sanıyorsun. Bununla birlikte bir tanrı nedir ki eş olmayı isteyeyim onunla? Bütün gücümle istediğim, tanrılardan üstün olma.. Kralın olanaksız bulunduğu bir krallığı yükleniyorum.

CAESONİA: Gökyüzünün gökyüzü olmamasını, güzel bir yüzün çirkinleşmesini, duygusuz bir insan yüreğini isteyemez misin?

CALİGULA: *(Gittikçe coşarak)* Gökleri denizlere bulamak, çirkinlikle güzelliği karıştırmak, acılardan bir gülüş fışkırtmak istiyorum.

CAESONİA: *(Önünde dikilir ve yalvarır)* İyilik var, kötülük var. Büyük olan, alçak olan, eşitlik var, eşitsizlik var. Bunun değişmeyeceğine and içerim.

CALİGULA: Amacım bunu değiştirmek. Çağımızda eşitliği yaratacağım. Engeller, güçlükler, yeryüzündeki olanaksızlık da ortadan kalkınca; o zaman belki ben bile değişeceğim, benimle birlikte herkes. İşte o zaman insanlar ölmeyecek, mutlu olacaklar.

CAESONİA: *(Haykırarak)* Seviyi yadsıyamazsın.

CALİGULA: *(Kudurmuş gibi bağırarak)* Sevi! Caesonia! *(Caesonia'yı omuzundan tutar ve sarsar)* Bunun bir hiç olduğunu öğrendim. Haklı olan öbürü: Devlet gömüsü! Anladın değil mi? Her şey onunla başlıyor. Ah! Yaşayacağım an şimdi! Yaşamak, Caesonia yaşamak sevmenin karşıtı. Bunu sana ben söylüyorum. Ben çağırıyorum seni eşsiz bir şenliğe, genel bir soruna, en güzeline oyunların. İnsanlar, seyirciler, kurbanlar, suçlular gerek bana.

(Gong sesiyle sıçrar, süreksiz vurmaya başlar)

Suçluları getirin. Suçlular gerek bana. Temelinde tümü suçlu. *(Durmadan vurarak)* Ölüme çarpılmalarını istiyorum. Halk! Halkımı da istiyorum. Yargıçlar, tanıklar, sanıklar tümü hükümlü şimdiden! Oh! Caesonia.. Hiç görmedikleri şeyi göstereceğim onlara.. Tek özgür adamını şu imparatorluğun!

(Gong sesiyle saray yavaş yavaş büyüyen ve yaklaşan uğultularla dolar. Sesler, silah sesleri, adımlar, tepinmeler.. Caligula güler ve hep vurur. Bekçiler içeri girip çıkarlar. Vurarak)

Sen Caesonia, boyun eğeceksin bana. Yardım edeceksin bana hep. Bu eşsiz bir şey olacak. And iç bana yardım edeceğine, Caesonia.

CAESONİA: *(İki gong sesi arasında şaşkın)* And içmeyi gereksinmiyorum, madem seviyorum seni.

CALİGULA: Bütün söylediklerimi yapacaksın.

CAESONİA: *(Önceki gibi)* Tümünü Caligula, ama yeter artık.

CALİGULA: *(Hep vurarak)* Kan dökücü olacaksın.

CAESONİA: *(Ağlayarak)* Kan dökücü.

CALİGULA: *(Önceki gibi)* Soğuk ve acımasız.

CAESONİA: Acımasız.

CALİGULA: *(Önceki gibi)* Acı da duyacaksın.

CAESONİA: Evet Caligula, ama çıldırıyorum.

(Soylukişiler şaşkın şaşkın adamlarıyla birlikte içeri girerler. Caligula son bir vuruş yapar, tokmağını kaldırır, dönüp onları çağırır.)

CALİGULA: *(Duygusuz)* Tümünüz gelin. Yaklaşın. Yaklaşmanızı buyuruyorum. *(Tepinir)* Yaklaşmanızı isteyen bir imparator. *(Tümü ilerler, korkarak)* Çabuk gelin. Şimdi yaklaş, Caesonia.

(Caesonia'yı elinden tutar, aynanın yanına getirir. Tokmakla aynadaki imgeyi çılgınca siler. Güler..)

Artık hiçbir şey yok, görüyorsun. Anılar, bütün yüzler! Hiç bir şey, artık hiçbir şey. Geriye ne kalıyor biliyor musun? Yaklaş daha. Bak. Yaklaşın. Bakın.

(Aynanın önüne çılgınca kurulur)

CAESONİA: *(Ürpermeyle aynaya bakarak)* Caligula!

(Caligula ses tonunu değiştirir. Parmağını aynaya kor, gözleri bir noktaya dikilir. Kızgın bir sesle)

CALİGULA: Caligula.

Perde

İKİNCİ PERDE

Birinci Sahne

(Soylukişiler Cherea'nın evinde toplanır)

I. SOYLUKİŞİ: Onurumuzla oynuyor.

MUCIUS: Üç yıldır!

Y. SOYLUKİŞİ: Orospucuk diye çağırıyor. Gülünç ediyor beni. Ölüm ona.

MUCİUS: Üç yıldır!

I. SOYLUKİŞİ: Kıra gezmeye giderken her akşam bizi tahtırevanının ardında koşturuyor!

II. SOYLUKİŞİ: Yarışın sağlığa iyi geldiğini söylüyor.

MUCİUS: Üç yıldır!

Y.SOYLUKİŞİ: Suç bağışlığı götürmez bu.

III. SOYLUKİŞİ: Yoo.. Bu bağışlanamaz.

I. SOYLUKİŞİ: Patricius, Caligula mallarını zorla aldı. Scipion, o senin babanı öldürdü, Octavius, o senin karını kaçırdı. Şimdi onu genelevinde çalıştırıyor. Lepidus, o senin oğlunu öldürdü. Bunlara dayanabilecek misiniz? Bana gelince.. Ben yolumu seçtim. Güçsüzlükle korku içindeki bu dayanılmaz yaşamla uğrayaca-

ğım çekince arasında bocalayamam.

SCİPİON: Babamı öldürürken beni seçti.

I. SOYLUKİŞİ: Daha düşünüyor musunuz?

III. SOYLUKİŞİ: Seninleyiz. Sirk yerlerimizi halka bağışlayıp daha iyi cezalandırmak için en sonunda bizi pleblerle[1] savaşa sürükledi.

Y. SOYLUKİŞİ: Bu bir alçaklık.

II. SOYLUKİŞİ: Bir utanmaz.

III. SOYLUKİŞİ: Bir güldürücü.

Y. SOYLUKİŞİ: Güçsüzün biri.

IV. SOYLUKİŞİ: Üç yıldır.

(Düzensiz bir 'kargaşalık. Silahlar kalkar. ir şamdan düşer. Bir masa devrilir. Herkes çıkış yerine doğru koşar. Fakat Cherea kaygısızca içeri girer, saldırıyı durdurur.)

SAHNE II

CHEREA: Nereye koşuyorsunuz böyle?

III. SOYLUKİŞİ: Saraya.

CHEREA: Anladım. Ama içeriye bırakacaklarına inanıyor musunuz?

I. SOYLUKİŞİ: İzin almaya gerek yok.

CHEREA: Oldukça güçlüsünüz. Hiç olmazsa ben evimde kalabilir miyim?

(Kapı kapanır. Cherea devrilen masaya doğru ürür. Tümü, dönünceye değin bir köşede oturur..)

CHEREA: Düşündüğünüz kadar kolay değil dostlarım. Duyduğunuz korku sizde yiğitliğe, soğukkanlılığa yer bırakmıyor. Daha mevsimi değil.

III. SOYLUKİŞİ: Bizimle olmazsan çek git, ama dilini tut.

(1) İkinci sınıf yurttaş.

CHEREA: Bununla birlikte sizden yana olduğumu sanıyorum. Ama aynı nedenler yüzünden değil.

III. SOYLUKİŞİ: Yeter gevezeliklerin!

CHEREA: *(Doğrularak)* Evet, yeter gevezelikler. Olayların durulmasını istiyorum. Çünkü sizden olursam, sizden yana olamam. Bundan böyle tuttuğunuz yol pekiyi olmasa gerek. Gerçek düşmanınızı tanımamışınız. Ufak güdülere bağlıyorsunuz onu. Büyüklerini bir yana atıyor, yıkıma uğruyorsunuz. Önce olduğu gibi anlamaya çalışın. Böylelikle daha iyi savaşacaksınız.

III. SOYLUKİŞİ: Olduğu gibi anlıyoruz, en duygusuzu zorbaların!

CHEREA: Doğru değil. İmparatorların deli olduğunu biliyoruz. Ama beriki öyle değil. Onun ne istediğini bilmesinden tiksiniyorum.

I. SOYLUKİŞİ: Hepimizin ölümünü istiyor.

CHEREA: Hayır, çünkü bu ikincil bir iş. Ama daha yüksek, daha ölümcül bir tutkuyla erkini gerçekleştiriyor. En ince yerimizden vuruyor, gözdağı veriyor bize. Bir adamın, evimde sınırsız olarak erkini düzenlemesi ilk değil ama, ilk kez sınırsız olarak ondan yararlanıyor. Kişiyi, çevresini hiçe sayarak. Onda, beni ürküten işte bu. Savaşmak istemem. Ölecekmişim! Umurumda değil. Gerekirse yiğitliğimi gösteririm. Ama bu yaşamın anlamının yittiğini, yaşam sağduyumuzun yok olduğunu görmeliyiz. İşte dayanılmaz olan! Sağduyusuz yaşanamaz.

I. SOYLUKİŞİ: Öç bir sağduyu.

CHEREA: Evet, bu düşünceyi paylaşırım. Ama bu sizin küçük alçalmalarınıza katıldığım anlamına gelmez. Ütkusu, dünyanın sonu demek olan büyük bir düşünüyle savaşmak için. Alaya almış olduğunuzu düşünebilirim. Ancak şunu diyebilirim: Caligula yapmayı tasarladığı şeyi yapıyor. Yapmayı tasarladığı her şeyi. Düşüngörüsü [felsefesi] kadavraya dönüşüyor. Mutsuzluğumuz için karşı durmasız bir düşüngörü bu!

III. SOYLUKİŞİ: Öyleyse davranmalı.

CHEREA: Davranmalı. Ama en güçlü olduğu sırada cepheden saldırarak bu haksız gücü yok etmeyeceksiniz. Zorbalıkla savaşılabilir. Yarar gözetmeyen kötülüğe oyun oynamalı. Kendi anlamı

içine sokmalı, bu esemenin çılgınlığa dönmesini beklemeli. Bu işin doğrusunu konuştum. Ama bir kez daha, yalnız bir kez sizinle olduğumu bilin. Bundan sonra çıkarlarınıza yardım etmeyeceğim. Ancak, uzlaşan bir dünyada yeniden barışın kurulmasını istiyorum. Beni kamçılayan tutku değil, ama usa dayanan bir korku. Kıyıcı bir coşkunluğun yanında yer alan değersiz yaşamımdır.

I. SOYLUKİŞİ: *(İlerleyerek)* Biraz anladığımı sanıyorum hiç değilse. Ama öz olan şu ki, sen de bizler gibi toplumumuzun temellerinin sarsıldığı kanısına varıyorsun. Bize, yani sizlere gelince, sorun her şeyden önce töreldir. Soysop sarsılıyor, çalışma saygısı ortadan kalkıyor. Vatan büsbütün sövgüye bırakıyor kendini. Erdem yardımına çağırıyor bizi. Kulaklarımızı kapayalım mı? Arkadaşlar, Cesar'ın tahtırevanının ardında soylukişilerin her akşam koşmaya zorlanmalarına göz yumacak mısınız?

Y. SOYLUKİŞİ: "Sevgilim" diye çağrılmalarına göz yumacak mısınız?

III. SOYLUKİŞİ: Karılarının kaçırılmalarına?

II. SOYLUKİŞİ: Ya çocuklarının?

MUCİUS: Ya paralarının?

V. SOYLUKİŞİ: Hayır!

I. SOYLUKİŞİ: İyi konuştun Cherea. İyice yatıştırdın bizi. Davranmak için çok erken! Halk bugünlerde bize karşı olur. Bizimle beklemek ister misin yargı gününü?

CHEREA: Evet. Bırakalım şimdi Caligula'yı. Onu tersine şu yola itelim. Çılgınlığını ele alalım. Ölüler, ölülerin yakınlarıyla dolu bir imparatorluğun önünde yalnız kalacağı bir gün gelecek.

(Genel bir uğultu. Dışarda trampet sesleri. Sessizlik. Sonra ağızdan ağıza: Caligula)

SAHNE III

(Caligula ile Caesonia içeri girer. Helicon'la erler onu izler. Sahne susar. Caligula durur, öldürüm girişimci [suikastçı]'lerine bakar. Tümü susmuş durumda. Birine bir küpe takar. Bakmak için geri çekilir. Bir kez daha bakar. Elini gözlerine götürür, konuşmadan dışarı çıkar.)

SAHNE IV

CAESONİA: *(Alaylı, karışıklığı göstererek)* Dövüşüyor musunuz?

CHEREA: Dövüşüyoruz.

CAESONİA: *(Önceki gibi)* Ya.. Neden dövüşüyorsunuz?

CHEREA: Yok yere dövüşüyoruz.

CAESONİA: Öyleyse gerçek değil.

CHEREA: Gerçek olmayan ne?

CAESONİA: Dövüşmediğiniz.

CHEREA: Öyleyse dövüşmüyoruz.

CAESONİA: *(Gülümser)* Odayı düzenlemek daha iyi olur belki de. Karışıklıktan tiksinir Caligula.

HELİCON: *(Yaşlı Soylukişiye)* İnsanı baştan çıkaracak bu adam!

Y. SOYLUKİŞİ: Sanki ne yapıık ona?

HELİCON: Hiçbir şey elbette. Bu noktada anlamsız olmak olağan. Dayanma gücünü aşıyor. Caligula'nın yerine koyun kendinizi. *(Bir an)* İster istemez, daha iyi düzenleyebilirdiniz, değil mi?

Y. SOYLUKİŞİ: Ama yanlış. Bakalım. Ne sanıyor peki?

HELİCON: Sanmıyor. Biliyor bunu. Bana öyle geliyor ki bunu biraz da istiyor. Haydi. Düzeltmeye yardım edelim.

(İşe koyulurlar. Caligula içeri girer ve süzer.)

SAHNE V

CALİGULA: *(Yaşlı Soylukişiye)* Günaydın sevgilim. *(Ötekilere)* Cherea, senin evinde kalmaya karar verdim. Mucius, karını çağırmakta özgürüm.

(Kahya ellerini çarpar. Bir köle içeri girer. Ama Caligula onu durdurur.)

Bir saniye. Baylar, biliyorsunuz ki Devlet gömüsü ancak onlarla ayakta duruyor. Dünden beri bu da yetmemeye başladı. Kişisel baskılarla, gönül kırıcı da olsa davranmak zorundayım. Değer vereceğiniz kutsal bir anlamda buna inanıyorum. Ev işlerimi kısmaya, birkaç kölcyi salıvermeye, sizi hizmetime almaya karar verdim. Masayı hazırlamayı, hizmet etmeyi çok istiyorsunuz.

(Senatörler birbirine bakar, duraksar)

HELİCON: Haydi baylar, biraz iyi niyet. Toplum katlarını inmenin, ona tırmanmaktan daha kolay olduğunu göreceksiniz.

(Senatörler duraksamayla yer değiştirirler)

CALİGULA: *(Caesonia'ya)* Tembel kölelere verilen ceza ne?

CAESONİA: Kamçı sanıyorum.

(Senatörler ileri atılıp beceriksizce masayı yerleştirmeye başlarlar.)

CALİGULA: Haydi. Biraz uygulama. Yöntemiyle, özellikle yöntemiyle. *(Helicon'a)* Ellerini yitirdiler sanırım?

HELİCON: Gerçekten, elleri olmadı onların. Ya dövmeli ya da emretmeli. Sabretmeli. Hepsi bu kadar. Bir senatör yetiştirmek için bir gün, bir işçi yetiştirmek için on yıl gerek.

CALİGULA: Korkarım ki bir senatörden de bir işçi yetiştirmek için yirmi yıl gerekecek.

HELİCON: Aşağı yukarı öyle. Bence senatörlerin buna yeteneği var. Kölelik onlara uyuyor. *(Bir senatör yüzünü siler)* Bak, terlemeye başladılar. Bir aşama..

CALİGULA: İyi. Daha çoğunu istemeyelim. O denli kötü sayılmaz. Sonra bir anlık tüze [adalet]. Buna yer vermeli. Tüze konusunda çabuk olmamız gerek. Bir ifade beni bekliyor. Ah! Rufius şansın var ki, çarçabuk acıkıyorum. *(Gizlice)* Rufius, ölmesi gere-

ken ikinci sınıf yurttaş. *(Bir an)* Neden ölmesi gerektiğini sormuyorsunuz bana?

(Genel bir sessizlik. Bu aralık köleler yiyecek taşırlar)

(Sevinçle)

Haydi, görüyorum ki anlayışlısınız. *(Bir zeytini kemirir)* Anlıyorsunuz, öldürmek için bir şey yapmış olmak gerekmez. Erler, sizden kıvançlıyım. Değil mi Helicon?

(Kemirmeyi bırakır. Bir soytarı havasıyla çağrılılara bakar.)

HELİCON: Doğru. Hangi ordu! Ama düşüncemi sorarsan erler şimdi çok anlayışlı. Savaşmak istemiyorlar artık. Daha ileri giderlerse imparatorluk yıkılır.

CALİGULA: Tamam. Dinlenelim. Haydi, gelişigüzel yerleşelim. Protokol yok. Aynı biçimde şu Rufius'un şansı var. Onun bu önemsiz araya değer vermeyeceğine inanıyorum. Bununla birlikte, ölümü üzerine kazanılmış birkaç saat yabana atılamaz.

(Caligula ile öbürleri yemek yerler. Tırnaklarıyla dişlerini karıştırdığı, başını çılgınca kaşıdığı gibi Caligula'nın yanına oturanların tabağına zeytin çekirdeklerini, yemeğine et artıklarını tükürmesiyle kimse başa çıkamaz. Bütün bunlara karşın, yemekte sadeliği yeğ görür. Sonra yemeği birdenbire bırakır. Çağrılılardan birini, Lepidus'ü gözüne kestirir. Kabaca)

Neşesiz gibisin. Oğlunu öldürttüğüm için mi?

LEPİDUS: *(Boğazı sıkılmış gibi)* Değil Caius. Tersine.

CALİGULA: *(Sevinçli)* Tersine. Yüzün, yüreğinin üzgülerini yalanlıyor. Oh, ne tatlı. Yüzün üzgün. Ama Yüreğin? Tersine, öyle değil mi Lepidus?

LEPİDUS: *(Korkusuzca)* Tersine, Cesar.

CALİGULA: *(Gittikçe mutlulaşarak)* Oh, Hepidus! kimse daha sevgili değil senden. Birlikte gülelim olur mu? Bana iyi bir öykü anlat.

LEPİDUS: *(Gücüne inanarak)* Caius.

CALİGULA: İyi iyi... Öyleyse anlatacağım. Ama güleceksin

değil mi, Lepidus? *(Kötü bir gözle)* Yalnız ikinci oğlun üstüne. Neşesiz de değilsin. *(İçer, sonra yazarak)* O.. o... Haydi Lepidus.

LEPİDUS: *(Bezginlikle)* Tersine Caius.

CALİGULA: Erkenden. *(İçer)*Dinle şimdi. *(Dalgın)* Çok önceleri kimsenin sevmediği acınacak bir imparator vardı. Lepidus'ü sevmeyen bu imparator yürek sevisini çalmak için en genç oğlunu öldürttü. *(Ses tonunu değiştirerek)* Elbette bu gerçek değil. Eğlenceli değil mi? Gülmüyorsun. Kimse gülmüyor ya? Dinleyin öyleyse. *(Zorlu bir öfkeyle)* Herkesin gülmesini istiyorum. Sen Lepidus ve bütün öbürleri. Ayağa kalkın, gülün. *(Masaya vurur)* Dediğimi yerine getirin. Güldüğünüzü görmek istiyorum.

(Herkes ayağa kalkar. Bütün sahne boyunca Caligula ile Caesonia bir yana oyuncular kukla gibi oynarlar. Sevinçli ve durdurulmaz bir gülüşle yatağına devrilir.)

Hayır, ama bak onlara Caesonia. Artık hiçbir şey iyi değil. Doğruluk, sayınlık.. Ne denebilir? Ulusların bilgeliği artık hiçbir şey istemiyor, hiçbir şey demiyor. Tümü yokoluyor korkunun karşısında. Korku ha! Caesonia, bu güzel duygu katışımsız, temiz ve çıkarsız. Benzeri az olanlardan biri, ki karnını soyluluğunu çalıyor. *(Elini alnına götürür, içer. Dostça bir tonla)* Şimdi başka şeyden sözedelim, Cherea, çok sessizsin.

CHEREA: Konuşmaya hazırım Caius. Ne zaman isterseniz.

CALİGULA: Tamam. Öyleyse sus. Dostumuz Mucius'u dinlemeyi çok isterdim.

MUCİUS: *(İstemeye istemeye)* Buyruğunuz baş üstüne Caius.

CALİGULA: Ecce, bize karından sözet. Onu sol yanıma gönderdikten sonra başla.

(Mucius'un karısı Caligula'nın yanına gelir.)

Ece Peki. Mucius seni bekliyoruz.

MUCİUS: *(Biraz umutsuzca)* Karım, ama onu seviyorum.

(Genel bir gülüş)

CALİGULA: Elbette dostum, elbette. Genellikle öyle.

(Mucius'un karısı Caligula'nın yanındadır. Sol omuzunu dalgın dalgın yalar. Gittikçe erinçle)

Gerçekten, ben içeri girdim mi siz kötülük düzenliyorsunuz değil

mi? Buna elbirliğiyle ulaşılır, değil mi?

Y. SOYLUKİŞİE: Cauis, nasıl gücün yetiyor mu?

CALİGULA: Önemsiz güzelim. Yaşlılığı bırakmalı. Önemsiz gerçekten. Yiğitçe bir davranış elinizden gelmez. Yalnız usuma gelen şu ki Devletle ilgili düzenlenecek birkaç sorunum var. Ama daha önce doğanın bizde yaratmış olduğu kaçınılmaz isteklere katılmayı bilelim.

(Caligula kalkar, Mucius'un karısını bitişik odaya sürükler)

SAHNE VI

(Mucius kalkar gibi yapar)

CAESONİA: *(Sevimlice)* Ah! Mucius, bu yetkin şaraptan içecektim.

(Mucius sessizce dediklerini yerine getirir. Cansıkıcı bir an. Koltuklar, sandalyeler çatırdar. Konuşmalar biraz sıkıcı)

CAESONİA: Peki Cherea. Biraz önce niçin dövüştüğünüzü şimdi bana söyler misin?

CHEREA: *(Soğukça)* Her şey, sevgili Caesonia; şiir yıkıcı olmalı mı yoksa olmamalı mı konusunu tartışmamızdan ileri geldi.

CAESONİA: Çok ilginç. Öyle de olsa kadınlık sağduyumu aşıyor. Ama sizi dövüşe sürükleyen sanat tutkunuza imreniyorum.

CHEREA: *(Önceki gibi)* Elbette. Ama yavuzluk yoksa bir şeyde derin tutkunun da olamayacağını söylüyordu Caligula bana.

HELİCON: Ne sevi, kirletilmeyen!

CAESONİA: *(Yiyerek)* Gerçek payı var bu düşüncede. Değil mi?

Y. SOYLUKİŞİ: Yaman bir tinbilimcisi Caligula.

I. SOYLUKİŞİ: Yiğitlikten söz etti bize dil uzluğuyla.

II. SOYLUKİŞİ: Bütün düşünülerini özetleseydi, paha biçilmez bir şey olurdu.

CHEREA: Bu onu uğraştıracaktı. Belli ki, eğlenceyi gereksiniyordu.

CAESONİA: *(Durmadan yiyerek)* O anda büyük bir antlaşma için ne düşündüğünü ne yazdığını bir bilseniz imrenirdiniz.

SAHNE VII

(Caligula ile Mucius'un karısı içeri girerler)

CALİGULA: Mucius, karını sana geri veriyorum. Sana kavuşacak. Bağışla beni, verilecek birkaç bilgi var.

(Birden dışarı çıkar. Mucius solgundur. Ayağa kalkar.)

SAHNE VIII

CAESONİA: *(Mucius'a, ayakta)* Bu büyük antlaşma en ünlü antlaşmalarla bir, Mucius. Bundan kuşku duymuyoruz.

MUCİUS: *(Durmadan Caligula'nın çıktığı kapıya bakarak)* Neyle ilgili, Caesonia?

CAESONİA: Ah! Gücümü aşan bir şey.

CHEREA: Şiirin yıkıcı gücünden söz ediyor olmalı.

CAESONİA: Öyle sanıyorum.

Y. SOYLUKİŞİ: *(Sevinçle)* Eeee. Bu konu uğraştıracak Cherea'nın dediği gibi.

CAESONİA: Evet güzelim. Ama sıkacak sizi kuşkusuz bu yapıtın adı.

CHEREA: Adı ne?

CAESONİA: "Kılıç".

SAHNE IX

(Caligula birden içeri girer.)

CALİGULA: Bağışlayın beni. Ama Devlet işleri. Onlar da ivedi. Kahya, Devlet ambarlarını kapatacaksın. Biraz önce kararnameyi onayladım. Odada duruyor.

KAHYA: Ama..

CALİGULA: Yarın, açlık olacak.

KAHYA: Ama halk homurdanacak.

CALİGULA: *(Kesinlikle)* Diyorum ki, yarın açlık olacak. Herkes açlığı tanır. Bir yıkım. Yarın yıkım olacak. Ve yıkımı durduracağım, hoşuma giderse. *(Ötekilere açıklar)* Sonra, özgürlüğümü tanıtlayacak durumum da yok. Her zaman birbirinin zararına özgür olunur. Cansıkıcı ama normal. *(Mucius'a gözucuyla bakar)* Bu düşünceyi titizlikle uygulayın. *(Dalgın)* Kıskanç olmak çirkin bir şey! Hiçlikle, kuruntuyla acı çekmek! Görmek karını...

(Mucius yumruklarını sıkar, ağzını açar. Çok çabuk.)

Yiyelim baylar. Helicon'la sıkı çalıştığımızı biliyor musunuz? Bize haberlerini vereceğiniz bir uygulamanın anlaşmasını tamamlıyoruz.

HELİCON: Diyelim ki, sizden düşüncemiz soruluyor.

CALİGULA: Cömert olalım Helicon! Küçük gizlerimizi açalım onlara. Başla. Üçüncü parça, birinci paragraf.

HELİCON: *(Kalkar ve çarçabuk okur)* "Uygulama kişiyi dindirir ve kurtarır. Bu, amaçlarında olduğu gibi, uygulamalarında da evrensel, güç artırıcı ve doğrudur. Her kişi ölür, çünkü herkes suçludur. Herkes ölür, çünkü herkes Caligula'ya bağlıdır. Demek her kişi suçludur. İşte bu yüzden her kişinin ölmesi! Bu bir zaman ve sabır işi."

CALİGULA: *(Gülerek)* Ne düşünüyorsunuz? Sabır ha.. İşte bir buluş! Söylememi istiyor musunuz? Sizde en çok hayran olduğum bu..

Şimdi baylar, siz düzenyelebilirsiniz. Cherea'nın size gereksinimi yok. Bununla birlikte Caesonia kalsın. Lepidus'la Octavius da! Mereia da.. Genel evimin örgütü konusunu sizinle tartışmak istiyorum. Beni çok tasalandırıyor.

(Öbürleri yavaş yavaş dışarı çıkarlar. Caligula gözleriyle Mucius'u izler.)

SAHNE X

CHEREA: Başüstüne Caius. İşlemeyen ne? Personel mi kötü?

CALİGULA: Hayır, gelir iyi değil.

MEREİA: Tarifeleri artırmak gerek.

CALİGULA: Mereia, susmakla bir fırsatı kaçırmış olacaksın. Yaşına göre bu sorunlar seni ilgilendirmez. Düşünceni sormayacağım.

MEREİA: Peki, geriye ne kalıyor?

CALİGULA: Çünkü şu anda tutkusuz bir düşünceye gereksinim duyuyorum.

(Mereia ayrılır)

CHEREA: Elimde olsaydı, Caius, büyük bir tutkuyla tarifelere dokunulmamasını söylerdim.

CALİGULA: Pek doğal olarak, bakalım. Fiyatları dondurmalı. Şimdiden, planımı Caesonia'ya anlattım. O size açıklayacak. Çok şarap içmişim, uyuklamaya başlıyorum.

(Uzanır, gözlerini kapatır.)

CAESONİA: Bu çok yalın. Caligula yeni bir madalya yaratıyor.

CEHEREA: Raporu görmedim.

CAESONİA: Ama rapor var. Bu ayrım, uygar Heros'nun buyruğunu yerine getirecek. Bu, Caligula'nın genelevine sık sık uğrayan vatandaşların raporlarını ödüllendirecek.

CHEREA: Parlak, dahice bir şey.

CAESONİA: Bence öyle. Giriş belgelerinin onaylanmasından sonra -az kalsın söylemeyi unutuyordum- ödül her ay verilecek. On ikinci ayın sonunda madalya almayan vatandaş sürgün edilecek ya da öldürülecek.

III. SOYLUKİŞİ: Neden "Ya da öldürülecek"?

CAESONİA: Çünkü Caligula bunun hiç de önemi olmadığını söylüyor. Önemli olan onun seçebilmesi.

CHEREA: Bravo.. Devlet gömüsü kurtuldu bugün.

HELİCON: Çok töresel bir durum, dikkat edin. Kısacası, bütün cumhuriyetçi toplumlarda olduğu gibi erdemi kazıklamaktan kötülüğü suçlamak daha iyi.

(Caligula gözlerini yarı açar, yaşlı Mereia'ya bakar. Mereia küçük bir şişe çıkarır ve ondan yudumlar.)

CALİGULA: *(Hep yatmış durumda)* Ne içiyorsun, Mereia?

MEREİA: Nefes darlığım var da, Caius.

CALİGULA: *(Öbürlerini iterek yanına yaklaşır ve ağzını koklar)* Hayır, panzehir.

MEREİA: Değil Caius. Canın gülmek istiyor. Bunalıyorum geceleyin. Uzun zamandır kendime bakıyorum.

CALİGULA: Yoksa zehirlenmekten mi korkuyorsun?

MEREİA: Nefes darlığım...

CALİGULA: Hayır. Açık konuşalım: Seni zehirlememden korkuyorsun. Benden kuşkulanıyor, beni gözlüyorsun.

MEREİA: Hiç değil.. Tanrılar adına!

CALİGULA: Benden kuşkulanıyorsun, ne de olsa..

MEREİA: Caius!

CALİGULA: *(Sertçe)* Yanıtla. *(Hesaplar)* Bir panzehir yutarsan, buna göre, zehirlenme dileğini bana yüklüyorsun.

MEREİA: Evet.. Demek istiyorum.. Hayır.

CALİGULA: Seni zehirlemek kararını verdiğime inandığın andan beri elinden geleni bırakmıyorsun. Kendine karşı olmak için.

Sessizlik. Sahnenin başından beri konuyu Caesonia ile Cherea kazanır. Yalnız Lepidus konuşmayı büyük bir korkuyla izler. Gittikçe kesin)

Bu ağır suç eder. Bir de içinden çıkamadığın durum. Üstelik ben seni öldürmek istemiyordum. Haksız olarak benden kuşkulanıyorsun, imparatorun olan benden. Ya da bunu istiyordum. Ve sen böcek, benim tasarılarıma karşı geliyorsun. *(Bir an. Caligula hoşnutlukla yaşlıyı süzer)* Ha, Mereia, bu eseme üstüne ne diyorsun?

MEREİA: Bu... Bu kesin, Caius. Ama duruma uygulanamaz.

CALİGULA: Üçüncü suç, beni alımak yerine koyman. İyi dinle beni. Bu üç suçtan bir teki yüz ağartıcı senin için. İkincisi ki, o andan beri beni bir karara sürüklediğin, ona engel olduğun için. Seni başkaldırmaya götüren bu. Sen bir elebaşı, bir devrimcisin. Buna diyecek yok. *(Üzgünce)* Çok seviyorum seni Mereia. Bundan

böyle öbürlerinden değil, ikinci suç yüzünden mahkûm olacaksın. Yiğitçe ölceksin kendine başkaldırman yüzünden.

(Konuşma sırasında Mereia koltuğunda gittikçe küçülür)

Teşekkür etme bana. Çok doğal. Bak. *(Ona küçük bir şişe uzatır ve tatlılıkla)* İç bu zehiri.

(Hıçkırıklarla sarsılan Mereia başıyla geri çevirir)

Haydi, haydi.

(Mereia o anda kaçmaya yeltenir. Ama Caligula yabanıl bir sıçrayışla sahnenin ortasında onu yakalar, alçak bir koltuğa iteler. Birkaç saniyelik bir dalaşmadan sonra dişlerinin arasına küçük şişeyi sokupyumruğuyla parça parça eder. Birkaç sıçramadan sonra yüzü kana bulanan Mereia ölür.

Caligula kalkar çarçabuk ellerini kurular. Mereia'nın küçük şişesinden bir parça sunarak Caesonia'ya):

Bu ne? Panzehir mi?

CAESONİA: *(Dinginlikle)* Hayır Caligula. Nefesdarlığına karşı ilaç.

CALİGULA: *(Mereia'ya bakarak, bir an sustuktan sonra)* Bir şey değil. Aynı yola çıkar. Ama biraz erken, biraz geç..

(Birden dışarı çıkar. İvedice ellerini kurulayarak)

SAHNE XI

LEPİDUS: *(Çarpılmışa dönerek)* Ne yapmalı?

CAESONİA: *(Yalın olarak)* Sanırım, önce cesedi çekmeli. Çok çirkin!

(Cherea ile Lepidus cesedi alıp kulise çekerler)

LEPİDUS:*(Cherea'ya)* Çabuk olmalı.

CHEREA: Birkaç yüz kişi gerek.

(Genç Scipion içeri girer. Caesonia'yı görür görmez ayrılmak ister.)

SAHNE XII

CAESONİA: Buraya gel.

GENÇ SCİPİON: Ne var?

CAESONİA: Yaklaş.

(Caesonia kaldırır ve gözlerinin içine bakar. Bir an. Soğukça)

Babanı o mu öldürdü?

G.SCİPİON: Evet.

CAESONİA: Onu öldürmek istiyor musun?

G. SCİPİON: Evet.

CAESONİA: Öyleyse, neden bunu bana söylüyorsun?

G. SCİPİON: Kimseden korkmadığım için. Ölmek ya da öldürmek! Kesin iki yolu var bunun. Bununla birlikte beni ele veremezsin.

CAESOİNA: Haklısın. Seni ele vermeyeceğim. Ama sana bir şey söylemek isterim. Ya da daha iyisi, sende en iyi olan yanla konuşmak isterdim.

G.SCİPİON: Bende en iyi olan: Kinim.

CAESONİA: Yalnız dinle beni. Sana söylemek istediğim aynı zamanda hem güç hem de açık bir söz. Ama gerçekten dinleniimiş olsa, şu dünyanın kesin tek devrimini tamamlayacak bir söz.

G. SCİPİON: Öyleyse, söyle.

CAESONİA: Şimdi değil. Önce, dili koparılan babanın delik deşik yüzünü gözlerinin önüne getir. Kanlara bulanmış ağzı, acı çeken, kıvranan şu hayvan çığlığını düşün bir.

G. SCİPİON: Evet.

CAESONİA: Şimdi Caligula'yı düşün.

G. SCİPİON: *(Bütün kiniyle)* Evet.

CAESONİA: Dinle şimdi. Anlamaya çalış onu.

(Yerini genç Scipion'a bırakarak dışarı çıkar. Helicon içeri girer.)

SAHNE XIII

HELİCON: Caligula gelecek: Yeseydiniz, ozan?

G. SCİPİON: Helicon! Yardım et bana.

HELİCON: Çekinceli, güvercinim. Hem şiirden hiç anlamam.

G. SCİPİON: Yardım edebilirim. Biliyorsun çok şeyler var.

HELİCON: Biliyorum günler geçiyor, biliyorum çabucak yemeli. Caligula'yı öldüreceğini de biliyorum... Ve onun kötü gözle görmeyeceğini de.

(Caligula girer. Helicon çıkar)

SAHNE XIV

CALİGULA: O!.. Sen ha. *(Durur, birşeyler yapıyormuş gibi eder)* Seni görmeyeli çok oluyor. *(Yavaş yavaş ona doğru ilerleyerek)* Ne yapıyorsun? Hep yazıyor musun? Son parçalarını bana gösterebilir misin?

G. SCİPİON: *(İkisi de keyifsiz. Scipion kiniyle ne yapacağını bilmemenin tedirginliği içinde)* Şiir yazdım. Cesar.

CALİGULA: Ne üstüne?

G. SCİPİON: Bilmiyorum Cesar. Sanırım doğa üstüne.

CALİGULA: *(Daha rahat)* Güzel konu. Hem de geniş. Doğanın senin üzerindeki etkisi ne?

G. SCİPİON: *(Kendine gelerek, alaylı ve kötü bir havayla)* Cesar olmamakla avunduruyor beni.

CALİGULA: Ah! Öyle olmakla onun beni avunduracağını mı sanıyorsun?

G. SCİPİON: *(Önceki gibi)* İnan olsun, çok ağır yaraları iyileştirmiştir.

CALİGULA: *(Görülmedik yalınlıkla)* Yara? Kötü yürekle söylüyorsun? Babanı öldürdüğüm için mi? Bu sözcüğün ne denli doğru olduğunu bir bilseydin. Yara! *(Ses tonunu değiştirerek)* Yalnız kin, anlayışlı kişileri ortaya çıkarır.

G. SCİPİON: *(Sertçe)* Doğa konusunda sorunu yanıtladım. *(Caligula oturur, Scipion'u süzer, sonra birden ellerini yakalar ve onu çeker. Yüzünü ellerinin içine alır.)*

CALİGULA: Şiirini anlat bana.

G. SCİPİON: Rica ederim Cesar, olmaz.

CALİGULA: Neden?

G. SCİPİON: Yanımda yok.

CALİGULA: Anımsamıyor musun?

G. SCİPİON: Hayır.

CALİGULA: Konusunu söyle hiç olmazsa.

G. SCİPİON: *(Sertçe, üzülmüşcesine)* söylüyorum.

CALİGULA: Sonra?

G. SCİPİON: Hayır, bilmiyorum.

CALİGULA: Anımsamaya çalış.

G. SCİPİON: Toprağın kesin bir anlaşmasından söz ediyordum.

CALİGULA: *(Sözünü keserek, aynı tonla)* ... toprağın ve ayağın.

G. SCİPİON: *(Şaşırma, bocalama)* Evet, aşağı yukarı öyle..

CALİGULA: Devam et.

G. SCİPİON: ... ve dizi dizi Roma tepelerinden, akşamla birlikte gelen şu kaçak ve coşkulu suskudan...

CALİGULA: Yeşil gökyüzündeki kırlangıçların ötüşlerinden.

G. SCİPİON: *(Biraz daha kendini bırakarak)* Evet, daha.

CALİGULA: Arkası?

G. SCİPİON: Altın dolu gökyüzünün ansızın çöğündüğü ve bir anda bize pırıl pırıl yıldızlarla kaplı öbür yüzünü gösterdiği o etkin dakikalardan.

CALİGULA: O anda topraktan geceye doğru yayılan şu dumanların, ağaçların ve suların kokusundan.

G. SCİPİON: Cırcır böceklerinin ötüşü, sıcaklığın düşmesi, köpekler, son yarış arabalarının geçişleri, çiftçilerin sesleri...

CALİGULA: Sakız ağaçlarıyla zeytin ağaçları arasında gölgelere boğulmuş yollar...

G. SCİPİON: Evet, evet.. Tıpkısı. Ama nasıl öğrendin?

CALİGULA: *(Genç Scipion'u kendine çekerek)* Bilmiyorum. Aynı gerçekleri sevmemizden belki.

G. SCİPİON: *(Titreyerek başını Caligula'nın göğsünde gizler)* Ah! Ne önemi var? Madem bende her şey seviye bürünüyor!

CALİGULA: *(Hep okşayarak)* Ulu yüreklerin erdemi, Scipion. Hiç olmazsa tanısaydım saydamlığını! Ama yaşam uğruna tutkumun gücünü gereğinden çok biliyorum. Doğadan hoşnut olmayacak. Bunu anlayamazsın. Başka bir dünyadansın. Sen iyilikte temizsin, benim kötülükte temiz olduğum gibi.

G. SCİPİON: Anlıyorum.

CALİGULA: Hayır. Bu bir şey bende, bu susku gölü, bu çürümüş otlar. *(Ansızın ton değiştirerek)* Güzel olabilir şiirin. Ama düşüncemi beğenirsen...

G. SCİPİON: *(Önceki gibi)* Evet.

CALİGULA: Tümü kandan yoksun.

(Scipion ansızın arkaya çekilir, yılyılgıyla Caligula'ya bakar. Durmadan arkaya çekilerek, yeğinlikle bakan Caligula'nın önünde boğuk bir sesle konuşur)

G. SCİPİON: Ah! Canavar, iğrenç canavar. Biraz önce aldattın ha? Kendinden hoşnut musun?

CALİGULA: *(Biraz üzgünce)* Sözlerinde gerçek payı var. Aldattım.

G. SCİPİON: *(Önceki gibi)* Ne alçak, ne kanlı yürek sendeki! Ah.. O denli kin ve kötülük nasıl da kemiriyor içini!

CALİGULA: *(Tatlılıkla)* Sus şimdi!

G. SCİPİON: Ne denli yakınıyor, senden ne denli tiksiniyorum!

CALİGULA: *(Öfkeyle)* Sus!

G. SCİPİON: Ve ne denli iğrenç yalnızlığın içine düştün!

CALİGULA: *(Bağırarak üzerine atılır, onu yakalar ve sarsar)* Yalnızlık! Sen, sen tanıyor musun yalnızlığı? Ozanların, güçsüzlerin yalnızlığını? Yalnızlığı? Ama hangisini? Ah! Yalnızın ne olduğunu bilmiyorsun. Hiç bilinmiyor da! Geleceğin, geçmişin yükü her yerde bizimle! Öldürülen yaratıklar bizimle. O yaratıklar için kolaylıklar vardı. Ama sevenler, sevmeyenler, sizi sevenler, yerinmeler; istek, acılık, tatlılık, orospular, tanrılar takımı.. *(Caligula, Scipion'u bırakır, yerine doğru geri gider)* Yalnız! Ah! İçinde bulunduğum anın şu ağılı yalnızlığı yerine gerçek yalnızlığı, suskuyu, bir ağacın titremesini tadabilseydim! *(Otururak, bezginlikle)* Yalnızlık! Ama hayır, Scipion. Yalnızlık, diş gıcırtıları, baştan ayağa gürültülerin ve yitik uğultuların yankısıyla dolu. Gece

üstümüze kapanınca; okşadığım, inandığım kadınların yanında, kısacası hoşnut beden isteklerimden uzak yaşamla ölüm arasında buluyorum kendimi. Bütün yalnızlığım, henüz çevremi kararlan kadının koltuk altlarındaki hazzın ekşi kokusuyla doluyor.

(Yorgun, güçsüz bir havası var. Uzun bir susus. Scipion, Caligula'nın arkasına geçer, duraksamayla yaklaşır. Caligula'ya doğru elini uzatır. Omuzuna koyar. Caligula, geriye dönmeksizin bir eliyle tutar)

G. SCİPİON: Bütün erkekler yaşamlarında bir tatlılık bulmuşlardır. Bu onların yaşamlarını sürdürmesine yardım eder. Erkekler kendilerini yıpranmış gördükleri an işte o tatlı yana dönerler.

CALİGULA: Doğru, Scipion.

G. SCİPİON: Seninkinde gözyaşı inmesine benzer sessiz bir sığınak yok mu?

CALİGULA: Evet, bununla birlikte.

G. SCİPİON: Ne demek o?

CALİGULA: *(Yavaşça)* Aşağılık.

Perde

ÜÇÜNCÜ PERDE

Birinci Sahne

(Perde kalkmadan önce bando zilleri ve davul sesi. Yabanıl bir çeşit geçit töreniyle perde açılır. Ortada, bir duvar kaplamasının önündeki küçük bir setin üzerinde Helicon'la Caesonia bulunur. Her yanda bando zilcileri. Koltuklara oturmuş, sırtları seyircilere dönük birkaç soylukişi ve genç Scipion)

HELİCON: *(Geçit töreni tonuyla anlatır.)* Yaklaşın! Yaklaşın! *(Bando zilleri)* Tanrılar bir kez daha yeryüzüne indi. Caius, Cesar ve tanrı, takma adıyla Caligula tüm iyiliksever davranışını onlara verdi. Yaklaşın, ölümcül bayağılar, kutsal tansık gözlerinizin önüne seriliyor. Caligula'nın kutlu egemenliğine özgü bir kayra [lutuf] ile tanrısal gizler bütün gözlere sunuluyor.

(Bando zilleri)

CAESONİA: Yaklaşın baylar! Tapının ve acımalığınızı [sadakanızı] verin. Göksel giz, bugün bütün keselere göre.

HELİCON: Olimpos tanrıları, kulisleri, dolapları, terlikleri, gözyaşları. Yaklaşın! Yaklaşın! Her gerçek tanrılarınız üstüne!

(Bando zilleri)

CAESONİA: Tapının ve acımalığınızı verin. Yaklaşın baylar. Oyun başlayacak.

(Bando zilleri. Setin üzerine çeşitli nesneleri taşıyan kölelerin devinmeleri)

HELİCON: Etkileyici gerçek bir oluş, öncesiz bir gerçekleşme. Yeryüzüne konmuş tanrısal gücün görkemli bezekleri. Coşkulu ve sınırsız bir çekicilik, yıldırım *(köleler suda yanan ateşleri yakarlar)*, gökgürlemesi *(çakıltaşı dolu bir fıçı yuvarlanır)*, alınyazısı kendi görkemli yolunda giden. Yaklaşın, bakın!

(Helicon duvar kaplamasını çeker, gülünç Venüs giysili Caligula basamağın (Piedestal) üzerinde gözükür).

CALİGULA: *(Sevimli)* Bugün ben Venus'üm.

CAESONİA: Tapınma başlıyor. Yerlere kapanın *(Scipion bir yana, tümü yerlere kapanır)* ve benden sonra söyleyin kutsal yakarışı Venüs-Caliguya'ya:

"Acılar ve oyun tanrıçası..."

SOYLUKİŞİLER: "Acılar ve oyun tanrıçası..."

CAESONİA: "Tuz ve köpük içinde büsbütün yapışkan ve acı dalgalardan doğan..."

SOYLUKİŞİLER: "Tuz ve köpük içinde büsbütün yapışkan ve acı dalgalardan doğan..."

CAESONİA: "Bir gülüşe ve acınmaya benzeyen sen.."

SOYLUKİŞİLER: Bir gülüşe ve acınmaya benzene sen..."

CAESONİA: "... nice acılara ve gönül atılışına..."

SOYLUKİŞİLER: "... nice acılara ve gönül atılışına..."

CAESONİA: "Öğret bize sevileri yaratan ilgisizliği..."

SOYLUKİŞİLER: "Öğret bize sevileri yaratan ilgisizliği..."

CAESONİA: "Bildir bize bir türlü ulaşamadığımız gerçek yanını dünyanın..."

SOYLUKİŞİLER: "Bildir bize bir türlü ulaşamadığımız gerçek yanını dünyanın..."

CAESONİA: "Ve yaşam gücünü ver bize yüceliğinde bu eşsiz gerçeğin..."

SOYLUKİŞİLER: "Ve yaşam gücünü ver bize yüceliğinde bu

eşsiz gerçeğin..."

CAESONİA: Mola!

SOYLUKİŞİLER: Mola!

CAESONİA: *(Toparlanarak)* "Armağanlarına boğ bizi, serp yüzlerimize kayırmasız yavuzluğunu, tüm nesnel kinini. Aç gözlerimizin üstüne çiçek ve kan dolu ellerini."

SOYLUKİŞİLER: "... çiçek ve kan dolu ellerini."

CAESONİA: "İyi karşıla şaşkın çocuklarını. Al onları ilgisiz ve acıklı sevinle arınmış sığınağına. Bağışla bize amaçsız tutkularını, sağduyudan yoksun acılarını ve sonrasız sevinçlerini..."

SOYLUKİŞİLER: "... ve sonrasız sevinçlerini..."

CAESONİA: *(Çok yüksek sesle)* "Sen, o denli hiç ve o denli yakıcı, kıyıcı ama o denli toprağa bağlı olan sen, coştur bizi eşdeğerliliğinin şarabıyla ve doyur bizi ölünceye değin kara ve kirli yüreğinde."

SOYLUKİŞİLER: "Coştur bizi eşdeğerliliğinin şarabıyla ve doyur bizi ölünceye değin kara ve kirli yüreğinde."

(Soylukişiler son tümceyi söylerken Caligula orda kımıldamadan solur ve yankılı bir sesle):

CALİGULA: Tamam çocuklarım, dileğiniz yerine gelecek.

(Eteklikli olarak basamağın üzerine oturur. Soylukişiler birer birer yere kapanıp acımalıklarını bırakırlar, uzaklaşmadan önce sağda sıralanırlar. Sonuncusu şaşırarak acımalığını unutur ve geri çekilir. Ama Caligula birdenbire ayakta kalır.)

Hey! Hey! Gel buraya çocuğum. Tapmak iyi ama zengin olmak daha iyi. Sağol. Yolunda her şey. Tanrıların, kişioğlunun sevisinden başka varsıllıkları olmasaydı tanrılar yoksun Caligula kadar yoksul olacaklardı. Baylar, şimdi gidebilir, yardımda bulunduğunuz şaşkınlık yaratan tansığı kentte yayabilirsiniz: Venus'ü gözlerinizle gerçekten gördünüz. Venus sizinle konuştu. Haydi baylar.

(Soylukişilerin devinmeleri)

Bir saniye! Çıkarken soldaki çıkış geçidini tutunuz. Sağ yandakine sizi öldürmek için bekçiler yerleştirdim.

(Soylukişiler çok ivedi ve biraz karışık olarak dışarı çıkarlar. Köleler, müzikçiler gözden uzaklaşırlar.)

SAHNE II

(Helicon parmağıyla Scipion'u korkutur.)

HELİCON: Yine engel çıkarıyorsun Scipion!

SCİPİON: *(Caligula'ya)* Onur kırdın, Caius.

HELİCON: Ne demek bu?

SCİPİON: Yeryüzünü kana buladıktan sonra gökyüzünü kirletiyorsun.

HELİCON: Bu delikanlı büyük sözcüklere tapıyor.

(Divana yatmaya gider)

CAESONİA: *(Çok dingin)* Olduğun gibi davran, çocuğum. Şu anda Roma'da etkisiz konuşmaları yüzünden ölen kişiler var.

SCİPİON: Gerçeği söylemeye karar verdim Caius'a.

CAESONİA: Peki Caligula, bu egemenliğinden, güzel törel bir davranıştan yoksun!

CALİGULA: *(İlgilenerek)* Demek tanrılara inanıyorsun, Scipion?

SCİPİON: Hayır.

CALİGULA: Öyleyse, anlamıyorum: Sövgüleri izlemek için neden o denli tezcanlısın?

SCİPİON: Bir şeyi yadsıyabilirim. Bu da onu kirletme ya da ona inanma hakkını başkalarından elde etmeye kendimi zorunlu görmeden.

CALİGULA: Ama alçakgönüllülük, gerçek bir alçakgönüllülük bu! Ah sevgili Scipion, ne denli hoşnudum senden! Üstelik kıskanıyorum, biliyorsun. Bir daha hiç duymayacağım tek duygu belki.

SCİPİON: Kıskandığın ben değilim, tanrıların kendileri.

CALİGULA: İstersen, yönetimin büyük bir gizi olarak kalsın aramızda bu. Bugün başıma kakılan her şey, erk ve özgürlük yolunda yapılan küçük bir ilerlemeden ileri geliyor. Erki seven bir adam için tanrıların yarışa girişmesi iç sıkıcı bir şey. Bunu ortadan

kaldırdım. Şunu kanıtladım bu yalancı tanrılara: Bir adam o gücü kendinde bulursa, çıraklık etmeden onların gülünç sanatını yürütebilir.

SCİPİON: Bu bir sövgü onlara karşı Caius.

HELİCON: Değil Scipion, bu bir öngörü. Yalın olarak şunu anladım: Ancak bir yolu var tanrılarla eşit olmanın: Onlar gibi kan dökücü olmak.

SCİPİON: Zorba olmak yeter.

CALİGULA: Zorba nedir?

SCİPİON: Kör bir tin.

CALİGULA: Bu gerçek değil Scipion. Zorba, kendi düşünceleri ya da tutkusu uğruna kamuyu kurban eden adam. Yüzakıyla erk uğruna bir takım dolaplar çevirmek benim işim değil. Böyle bir düşüncem de yok. Bu erki yürütüyorsam, denge kurma nedeniyle.

SCİPİON: Neyin?

CALİGULA: Tanrıların budalılığıyla kininin.

SCİPİON: Kin kinle karşılanmaz. Bir çözüm yolu değil erk. Kişiler arasında kini yumuşatmanın bir tek yolu var.

CALİGULA: Neymiş o?

SCİPİON: Yoksulluk.

CALİGULA: *(Ayaklarını düzelterek)* Bunu da denemem gerekecek.

SCİPİON: Birçokları ölür senin çevrende bekleye bekleye.

CALİGULA: Gerçekten çok az, Scipion. Kaç savaşı geriye çevirdim biliyor musun?

SCİPİON: Hayır.

CALİGULA: Üç! Niye geriye çevirdim biliyor musun?

SCİPİON: Roma'nın büyüklüğünü hor görmen yüzünden.

CALİGULA: Hayır, kişi yaşamına saygı duymam yüzünden.

SCİPİON: Benimle alay ediyorsun, Caius.

CALİGULA: Ya da en azından fetih ülküsünden çok kişi yaşamına saygı duyuyorum. Ama özel yaşamıma duyduğum saygıdan çok ona saygı göstermediğim bir gerçek. Öldürmek bana kolay geliyorsa, ölmenin bence güç olmaması yüzünden. Hayır, bir zorba olmadığıma ne denli inanıyorsam, bunu da o denli düşünüyorum.

SCİPİON: Ne önemi var bunun, olduğundan çok pahalıya gele-

cekse bize.

CALİGULA: *(Biraz sabırsız)* Bir tasarlasan anlayacaksın düşünceli bir zorbanın en küçük bir savaşa yeltenmesinin size benim geçici heveslerimden bin kez daha pahalıya geleceğini.

SCİPİON: Ama en azından düşünceli bir şey olurdu. Öz olan da anlamak.

CALİGULA: Alınyazısından anlamazlar. Bundan böyle onu ben yarattım. Budala, anlaşılmaz yüzüne büründüm tanrıların. Bundan böyle arkadaşların çarçabuk öğrendiler tapınmayı.

SCİPİON: Bu onlar için sövgü, Caius.

CALİGULA: Ağlatısal bir sanat! Bu adamların yanılgısı, yeterince tiyatroya inanmadıklarından ötürü. Her kişinin tanrısal ağlatılar oynamak ve tanrı olmakla özgür kılındığını bunsuz da anlayacaklardı. Yüreğin katılaşması yeter.

SCİPİON: Belki, gerçekten Caius. Ama bu doğruysa, bir gün çevrende yarıştırılması güç kişi-tanrı tümenlerinin ortaya çıkacağından, az sonra tanrısallığını kan içinde bırakacaklarından gerekeni yapmış olduğuna inanıyorum.

CAESONİA: Scipion!

CALİGULA: *(Kesin ve sert bir sesle)* Bırak Caesonia. Ne denli doğru söylüyorsun Scipion: Ben gerekeni yaptım. Konuştuğun günü güçlükle anımsayabiliyorum. Ama arasıra düşlüyorum. Acı gecenin ta ötesinden ilerleyen bütün yüzlerde kin ve korkunun aşındırdığı çizgilerle tanıyordum gerçekten imrenmeyle bu dünyada taparcasına sevdiğim tek tanrıyı: Mutsuz ve alçak kişi yüreği gibi. *(Kızgın)*.. şimdi savuş git karşımdan. Çok konuştun. *(Sesini değiştirerek)* Ayak parmaklarımı böyamam gerek. Çarçabuk.

(Ayaklarının bakımıyla uğraşan Caligula'nın çevresinde fırdönen Helicon bir yana, tümü dışarı çıkarlar.)

SAHNE III

CALİGULA: Helicon!

HELİCON: Ne var?

CALİGULA: İşin yolunda mı?

HELİCON: Ne işi?

CALİGULA: Belli!. Ay!

HELİCON: İlerliyor. Bu bir sabır işi. Ama anlatmak isterim.

CALİGULA: Belki sabrederim. Ama zamanım yok. Çabuk olmalı, Helicon.

HELİCON: Dedim sana. Elimden geleni yapacağım. Ama önce sana öğreteceğim önemli şeyler var.

CALİGULA: *(İşitmemezlikten gelerek)* Biliyor musun onu elde ettiğimi?

HELİCON: Kimi?

CALİGULA: Ay'ı.

HELİCON: Evet. Elbette. Biliyor musun kötülük düzenlediklerini [suikast tertip ettiklerini] yaşamına karşı?

CALİGULA: Biliyorum her şeyi. Yalnız iki üç kez. Doğru ama biliyorum.

HELİCON: Uzun zamandır seninle konuşmaya çalışıyorum.

CALİGULA: Geçen yazdı. O zamandır aya bakıyor, bahçenin sütunlarında onu okşuyorum. O da anlıyor.

HELİCON: Keselim bu oyunu, Caius. Beni dinlemesen de görevim konuşmak. Dinlemezsen ne kötü!

CALİGULA: *(Durmadan ayak tırnaklarını boyar)* Bu cila beş para etmez. Ha şu ay sorununa gelince, güzel bir Ağustos gecesiydi. *(Helicon gücenerek başını çevirir ve susar, kımıldamadan durur.)* Biraz önce yatmışım. Ay kanlar içindeydi çevrenin üstünde. Sonra yavaş yavaş yükselmeye başladı gittikçe büyüyerek. Yükseldikçe parlıyordu. Yıldızların bir bir azaldığı gecenin ortasında sanki sütlü bir göle döndü. O sırada sıcacık, yeğni ve tatlı ve çıplak geliverdi. Odanın eşiğini atladı yavaş yavaş, yatağımın ucuna değin geldi. Bir su gibi aksaydı beni gülüşlerine ve ışığa boğacaktı. Elbette bu cila beş para etmez. Ama görüyorsun Helicon, onu elde ettiğimi öğünmeden söyleyebilirim.

HELİCON: Beni dinlemek ve seni korkutanın kim olduğunu bilmek ister misin?

CALİGULA: *(Durur ve gözlerini dikerek Helicon'a bakar)* Yalnız Ay'ı istiyorum Helicon. Beni kimin öldüreceğini biliyorum şimdiden. Beni yaşatan her şeyi henüz ortadan kaldırmadım. Ay'ı istiyorum bundan böyle. Onu sağlamadan önce burada gözükme.

HELİCON: Öyleyse görevimi yapacağım ve söylemek zorunda olduğumu söylüyeceğim. Sana karşı bir suç-düzeni oluşturuldu. [Komplo kurulcu] Cherea onun başı. Bu yazı tahtasının sana en önemli yönü öğretebildiğine şaştım. Şuraya koyuyorum.

(Helicon tableti bir koltuğun üzerine kor ve geri çekilir.)

CALİGULA: Nereye, Helicon?

HELİCON: *(Eşiğin üstünde)* Ay'ı aramaya senin için.

SAHNE IV

(Biri yavaşça karşı kapıyı çalar. Caligula birdenbire arkasına döner ve yaşlı soylukişiyi görür.)

Y. SOYLUKİŞİ: *(Duraklayarak)* Girebilir miyim, Caius?

CALİGULA: *(Sabırsız)* Peki! Gir içeri *(Ona bakarak)* Oo.. güzelim, Venus'ü görmeye geliyorlar!

Y. SOYLUKİŞİ: Hayır, öyle değil. Şşşşüüt! Ah pardon Caius. Demek istiyorum ki... Biliyorsun seni çok severim.. ve sonra dırdırdan uzak dinginlik içinde geçirmek istiyorum son günlerimi...

CALİGULA: Çabuk olalım! Çabuk olalım!

Y. SOYLUKİŞİ: Evet, peki. Sonunda.. *(Çok çabuk)* Çok çok önemli.

CALİGULA: Hayır, önemli değil.

Y. SOYLUKİŞİ: Öyleyse ne Caius?

CALİGULA: Ama şimdi neden söz ediyoruz, sevgilim?

Y. SOYLUKİŞİ: *(Çevresine bakır)* Yani... *(Kaçamaklı konuşur, birden patlar)* Bir suç düzeni sana karşı..

CALİGULA: Anlıyorsun, bir kez daha söylüyorum, hiç de önemli değil bu.

Y. SOYLUKİŞİ: Caius, seni öldürmek istiyorlar.

CALİGULA: *(Ona doğru yürür, omuzlarından tutar)* Neden sana inanamıyorum, biliyor musun?

Y. SOYLUKİŞİ: *(And içer gibi yaparak)* Tanrılar yüzünden, Caius.

CALİGULA: *(Usulca onu kapıya doğru iterek)* Andiçme, özellikle andiçme. Daha çok dinle. Söylediğin doğru olsaydı, arkadaşlarını aldattığını düşündürürdü bana, öyle değil mi?

Y. SOYLUKİŞİ: *(Biraz kendinden geçmiş gibi)* Bu demektir ki, Caius, sevgim senin için..

CALİGULA: *(Aynı sesle)* Bunu tasarlayamam. Bir satılmışı öldürtme isteğini içimde yenememek alçaklığından o denli tiksinti duydum. Ne değer taşıdığını çok iyi biliyorum. Elbette, ne ele vermek, ne de ölmek istiyorsun.

Y. SOYLUKİŞİ: Elbette, Caius elbette!

CALİGULA: Sana inanmamakta ne denli haklı olduğumu anlıyorsun. Sen bir alçak değilsin, değil mi?

Y.SOYLUKİŞİ: Ah! Hayır...

CALİGULA: Ne bir satılmış?

Y. SOYLUKİŞİ: Bunu demek doğru olamaz, Caius.

CALİGULA: Öyleyse, suç düzeni yok. Bunun şaka olduğunu söyle bana?

Y. SOYLUKİŞİ: *(Bozulmuş gibi)* Bir şaka, yalın bir şaka.

CALİGULA: Kimse beni öldürmek istemiyor, belli mi bu?

Y.SOYLUKİŞİ: Kimse, elbette kimse.

CALİGULA: *(İçini çekerek, sonra yavaşça)* Öyleyse git gözümün önünden, güzelim. Kişiler arasında pek az rastlanan bir hayvan, onurlu bir adam; uzun zamandır onun görünüşüne dayanamıyorum. Bu yüce anın tadını çıkarabilmek için yalnız kalmam gerekiyor.

SAHNE V

(Caligula, yerinden bir an tablete bakar, alır ve okur. Uzun bir iç çekişten sonra bekçiyi çağırır.)

CALİGULA: Çağır Cherea'yı.

(Bekçi dışarı çıkar)

Dur biraz *(Bekçi durur)* Saygılarla,

(Caligula bir enine bir boyuna yürür. Sonra aynaya doğru yönelir.)

Esemeli [mantıklı] olmaya yönelmiştin, aptal. Bunun nereye varacağını bilmek söz konusu yalnız. *(Alaylı)* Ay'ı getirselerdi sana, her şey değişecekti, öyle değil mi? Olanaksız olan, olanaklı olacaktı. Birden, bir anda her şey biçim değiştirecekti. Niye olmasın, Caligula? Kim bilir? *(Çevresine bakar)* Gittikçe azalıyor çevremde kişiler. Tuhaf. *(Boğuk bir sesle aynaya)* Daha çok ölüm, daha çok ölüm budamak için. Ay'ı bana getirseler bile gerilemem. Ölüler güneşin okşayışıyla yeniden titreseler bile, adam öldürenler öylesine toprak altına tıkılmayacaktı. *(Öfkelice)* Us yolu, Caligula us yolunu izlemeli. Sonuna değin erk, sonuna değin kendini buna bırakma. Hayır arkada kalmamalı, tamam oluncaya değin gitmeli.

(Cherea içeri girer.)

SAHNE VI

(Caligula koltuğunda arkaya yatmış ve palto-sunun içine gömülmüş bir durumda. Bezgince.)

CHEREA: Beni istemişsin Caius?

CALİGULA: *(Kısık bir sesle)* Evet Cherea. Bekçiler, ışılsılar [meşalaler]!

(Sessizlik)

CHEREA: Bana söyleyecek bir şeyin var mı?

CALİGULA: Hayır, Cherea.

(Sessizlik)

CHEREA: *(Biraz sinirli)* Benim burada bulunmamın gerekliliğine inanıyor musun?

CALİGULA: Kesin olarak evet, Cherea.

(Sessizlik)

Ama bağışla beni. Dalgınım ve seni iyi karşılayamıyorum. Otur

şuraya. Arkadaş olarak konuşalım. Anlayışlı biriyle konuşmak gereğini duyuyorum.

(Cherea oturur. Oyunun başlangıcından beri ilk olarak doğal gözükür.)

Cherea, tiniyle yiğitliği eşit olan iki kişinin, yaşamları boyunca en azından bir kez, ta içlerinden gelerek birbirinin önünde çırılçıplak, önyargılardan, özel çıkarlardan, geçindikleri yalanlardan arınmış olarak birbirleriyle konuşabileceklerine inanıyor musun?

CHEREA: Olabilir diye düşünüyorum, Caius. Bana öyle geliyor ki, sen böyle düşünmüyorsun.

CALİGULA: Doğru söylüyorsun. Benim gibi düşünüp düşünmediğini bilmek istiyordum yalnız. Demek maskelerimizi takınalım. Yalanlarımızdan yararlanalım. Beni neden sevmiyorsun Cherea?

CHEREA: Sevilmeye değer bir şey olmadığı için sende, Caius. Bütün bunlar birbirine egemen olamıyor. Seni çok iyi anlıyorum. Çünkü yüzlerini maskelemeye çalışanları sevmezler.

CALİGULA: Benden niye tiksiniyorsun?

CHEREA: Bu konuda aldanıyorsun. Caius. Senden tiksinmiyorum. Zararlı ve kan dökücü olduğun sonucuna varıyorum. Bencil ve kurumlu! Ama senden tiksinemem, madem mutluluğuna inanmıyorum. Seni hor da göremem. Çünkü biliyorum ki alçak değilsin.

CALİGULA: Öyleyse, neden beni öldürmek istiyorsun?

CHEREA: Bunu söyledim: Zararlı olduğun kanısındayım. Beğenim yerinde, güvenliğe de gereksinim duyuyorum. Çoğu kişiler benim gibi. En yabansı düşüncenin bir anda gerçeğe dönüşebildiği bir evrende yaşamak yeteneğinden uzak onlar. Çoklukla bu düşünce oraya sızar, yüreğe saplanan bıçak gibi. Ben böyle bir evrende daha çok yaşamak istemem. Kendimi kollamayı yeğ görürüm.

CALİGULA: Güvenlik ve us yolu birlikte yürümez.

CHEREA: Doğru. Ussal değil ama sağlam.

CALİGULA: Konuş, dinliyorum.

CHEREA: Daha diyeceğim yok. Senin us yolunu benimsemek istemem. Kişi görevim olarak başka bir düşüncem var. Biliyorum sana bağlı olanların çoğu benim gibi düşünür. Sen cansıkıcısın

çokları için. Gözden uzaklaşman doğal.

CALİGULA: Bütün bunlar açık ve töreye uygun. Çokları apaçık. Bununla birlikte senin için değil. Sen anlayışlısın işin ve elbirliği pahalıya kaçar ve kendini yadsır. Ben ödüyorum. Ama sen neden onu yadsımak ve ödemek istemiyorsun?

CHEREA: Çünkü yaşamayı, mutlu olmayı çok istiyorum. Bütün sonuçlarıyla saçmalığı bir yana iterek, ne biri ne de ötekisiz edilemez. Buna inanıyorum. Ben de ötekiler gibiyim. Kendimi özgür bilmek için, sevdiğim kadınların ölmesini diliyorum arasıra. Aile ya da arkadaşlık yasalarının bana elde etmeyi yasakladığı kadınlara göz koyuyorum. Ussal olmak için de ya öldürmek ya da elde etmek zorunda kalacağım. Ama önemi olmadığı kanısındayım bu belirsiz düşüncelerin. Herkes onları gerçekleştirmek yolunda bu işe burnunu soksaydı ne yaşayabilir, ne de mutlu olabilirdik. Bir kez daha söylüyorum. İşte önemli olan.

CALİGULA: Demek üstün bir düşünceye inanman gerekiyor.

CHEREA: Başkalarından daha güzel davranışlısın.

CALİGULA: Sanırım, tümü eşdeğerli.

CHEREA: Biliyorum Caius. Bundan böyle senden tiksinmiyorum. Ama sıkıcısın. Gözden uzaklaşmalısın.

CALİGULA: Çok doğru. Ama neden bana söylüyor, yaşamımı tehlikeye sokuyorsun.

CHEREA: Çünkü başkaları yerimi dolduracaklar. Bir de yalan söylemeyi sevmem.

(Sessizlik)

CALİGULA: Cherea!

CHEREA: Evet, Caius.

CALİGULA: Tiniyle yiğitliği eşit olan iki kişinin yaşamları boyunca en azından bir kez büyük bir içtenlikle konuşabildiklerine inanıyor musun?

CHEREA: Biraz önce konuştuk sanırım.

CALİGULA: Evet, Cherea. Bununla birlikte yeteneksiz olduğumu sanıyordum.

CHEREA: Haksızım Caius. Bunu biliyordum, sağolun. Şimdi bilgeliğini bekliyorum.

CALİGULA: *(Dalgın)* Bilgeliğimi? Ah! Demek istiyorsun ki...

(Paltosundan tableti çekerek) Bunu biliyor musun, Cherea?

CHEREA: Onun sende bulunduğunu biliyordum.

CALİGULA: *(Tutkulu bir havayla)* Açık yürekliliğin! O bile iğreti. İki kişi birbiriyle bütün içtenlikle konuşmaz. Bununla birlikte önemsiz. Şimdi bu açık yüreklilik oyununu keselim, geçmişteki gibi yaşamaya başlayalım. Sana söylüyeceklerimi anlamaya çalışmalısın. Onur kırmalarım da olacak. Dinle Cherea. Tek kanıt bu tablet.

CHEERA: Ben gidiyorum, Caius. Bu yapmacık oyundan bıktım. Bunu iyiden iyiye tanıyor ve artık onu görmek istemiyorum.

CALİGULA: *(Tutkulu ve dikkatli bir sesle)* Biraz daha kal. Kanıt bu değil mi?

CHEREA: Bir adamı öldürmek için kanıtlara gereksinme duyduğunu sanmıyorum.

CALİGULA: Gerçek. Ama bir kezcik karşı olmak istemem kendime. Bu kimseyi sıkmaz. Arasıra o denli iyi kendine karşı olmak. Dinlendirici. Uyku süzülüyor gözümden, Cherea.

CHEREA: Anlamam, bu karmaşıklığa göre değil beğenim.

CALİGULA: Elbette Cherea. Sağlam bir erkeksin sen. Olağanüstü bir şey istemezsin! *(Gülmekten patlarcasına)* Sen yaşamak ve mutlu olmak istersin! Yalnız bu!

CHEREA: En iyisi de bu sanırım. Burda duralım.

CALİGULA: Henüz değil. Biraz sabır olmaz mı? Bu sabır da kanıt, bak. Onsuz seni öldürtmemeye bakıyorum. Benim düşüncem, benim uykum. Peki! Bir imparatorun elinde kanıtların ne olduğunu gör.

(Tableti ışılsıya yaklaştırır. Cherea da gelir. Işılsı onları ayırır. Tablet erir.)

Görüyorsun düzenbaz! Eriyor. Bu kanıt gözden yittikçe yüzünde temiz bir sabah yükselecek. İmrenilecek ak bir alnın olacak. Ne güzel, suçsuzluk ne güzel! Gücüme imren. Tanrılar bile cezalandırmadan önce suçsuzluğu geri getiremez. Suçunu bağışlamak ve sana güç vermek için imparatorun yalnız bir aleve gereksinim duyar. Durma, Cherea senin bende ortaya koyduğun bu görkemli kafa düzenini sonuna değin izle. Uykusunu bekliyor imparatorun. Bu işte onda yaşama ve mutlu olma yolu.

(Cherea, Caligula'ya korkuyla bakar. Bir devinim yapar önceden tasarlanan, anlamı gözükerek ağzını açar ve birden gider. Caligula tableti aleve tutmaktadır. Caligula gülerek gözleriyle Cherea'yı izler.)

Perde

DÖRDÜNCÜ PERDE

Birinci Sahne

(Sahne yarı karanlık. Cherea ile Scipion içeri girerler. Cherea önce sağa gider sonra sol yana ve Scipion'a doğru gelir)

SCİPİON: *(Sıkıntılı bir hava)* Ne istiyorsun?

CHEREA: Zaman çok az. İşimizi sıkı tutmalıyız.

SCİPİON: Sıkı davranmadığımı kim söyledi?

CHEREA: Dünkü toplantımıza gelmedin.

SCİPİON: *(Dönerek)* Doğru Cherea.

CHEREA: Senden daha yaşlıyım Scipion. Yardım istemek alışkanlığım yok. Ama sana gereksinim duyarım, doğru. Bu katil saygılı olanı yanıtçılar istiyor. Bu yaralı boşlukların, bu iğrenç korkuların ortasında eylemleri tertemiz olan yalnız sen ve ben varız. Biliyorum bizi yalnız bırakırsan ele vermezsin. Ama önemsiz. Bizimle kalmanı istiyorum.

SCİPİON: Seni anlıyorum. Bunu yapamayacağıma and içerim.

CHEREA: Demek onunlasın.

SCİPİON: Hayır. Ama ona karşı olamam *(Bir an, sonra boğukça)* Onu öldürseydim, yüreğim onunla olurdu en azından.

CHEREA: Oysa o babanı öldürdü!

SCİPİON: Evet, her şey burada başlıyor. Ama her şey de burada bitiyor.

CHEREA: İtiraf ettiklerini yadsıyor. Kutsal saydıklarını maskaraya çeviriyor.

SCİPİON: Doğru Cherea. Bende bir şey var ona çok benzeyen. Aynı kıvılcım yüreklerimizi tutuşturan.

CHEREA: Seçmek gerek şimdi. Ben kendimde ona benzeyeni susturdum.

SCİPİON: Seçemem, madem ondan çoklukla acı duyuyorum. Onun acı duyduğu kadar acı duyuyorum. Mutsuzluğum her şeyi anlamaktan ileri geliyor.

CHEREA: Öyleyse, ona hak vermek için seçersin.

SCİPİON: *(Bir çığlık atar)* Ah! Değil öyle Cherea, kimse, hiç kimse bana hak vermesin!

(Bir an birbirlerine bakarlar)

CHEREA: *(Coşkuyla Scipion'a doğru ilerleyerek)* Biliyor musun, onun sana duyduğundan daha çok ben ondan tiksinti duyuyorum?

SCİPİON: Evet, o öğretti bana her şeyde hak istemeyi.

CHEREA: Hayır Scipion, seni umutsuz bıraktı. Şimdiye değin yaptıklarını kat kat aşan bir kıya [cinayet] genç birini umutsuz bırakmak. And içerim bu yeter, onu öfkeyle öldürmeme.

(Çıkış geçidine doğru yönelir.
Helicon içeri girer.)

SAHNE II

HELİCON: Seni arıyordum Cherea. Caligula burada bir dostluk toplantısı düzenliyor. Onu beklemelisin. *(Scipion'a doğru döner.)* Ama sana gereksinimi yok, güvercinim. Gidebilirsin.

SCİPİON: *(Çıkarken Cherea'ya döner)* Cherea!

CHEREA: *(Yavaşça)* Evet Scipion.

SCİPİON: Anlamaya çalış.

CHEREA: *(Çok yavaş)* Hayır Scipion.

(Scipion'la Helicon dışarı çıkarlar.)

SAHNE III

(Kuliste silah sesleri. Korku imleri yapan yaşlısoylu kişiyle birinci soylukişiyi getiren iki bekçi sağ yanda gözükür.)

I. SOYLUKİŞİ: *(Bekçiye, sert bir sesle)* Gecenin bu saatinde ne istiyorlar bizden?

BEKÇİ: Otur yerine.

(Sağda bir yer gösterir)

I. SOYLUKİŞİ: Bizi öldürmekse amacı başkaları gibi, uzatmak gerekmez.

BEKÇİ: Otur yerine yaşlı katır.

Y. SOYLUKİŞİ: Oturuyoruz. Bu adam bir şeyden anlamıyor. Belli.

BEKÇİ: Evet güzelim, belli.

(Çıkar)

I. SOYLUKİŞİ: Çabuk olmalı biliyorum. İşkence bizi bekliyor şimdi.

SAHNE IV

CHEREA: *(Suskun ve otururak)* Ne var, ne oluyor?

V. ve YAŞLISOYLUKİŞİLER: *(Birlikte)* Suç düzeni anlaşıldı.

CHEREA: Sonra?

Y. SOYLUKİŞİ: *(Titreyerek)* İşkence.

CHEREA: *(Üzüntüsüz)* Caligula'nın işkenceyi doğrulamaması için bir hırsız köleye seksen bir bin sesters bağışladığını anımsıyorum.

I. SOYLUKİŞİ: Oldukça ilerlemişiz.

CHEREA: Hayır, ama yiğitliği seven bir tanık. Şunu gözönünde tutmak gerek. *(Yaşlı Soylukişiye)* Dişlerini takırdatmadan duramaz mısın? Ondan tiksiniyorum.

Y. SOYLUKİŞİ: Yani...

I. SOYLUKİŞİ: Yeterince öyküler. Yaşamımızı oynuyoruz.

CHEREA: *(Sürçmeden)* Biliyor musunuz Caligula'nın en sevdiği sözü?

Y. SOYLUKİŞİ: *(Nerdeyse ağlayacak)* Evet. Cellada söylediğini: "Yavaş öldür, öldüğünü duysun."

CHEREA: Hayır, bu en iyisi. Öldükten sonra şunu söylemeye bayılıyor: "En çok sevdiğim, duygusuzluğum."

V. SOYLUKİŞİ: İşitiyor musunuz?

(Silah sesleri)

CHEREA: Güçsüzü ortaya çıkarır bu söz.

Y. SOYLUKİŞİ: Düşüngörü [felsefe]'den sözetmenin sırası mı şimdi? Ondan tiksiniyorum.

(Silah getiren bir köle içeri girer ve onları bir yere yerleştirir.)

CHEREA: *(Bütün bunları görmez)* Şunu iyi bilelim. Yadsınamayan bir etkisi var bu adamın. Düşünmeye zorluyor. Bütün kişileri düşünmeye. Güvensizlik, işte düşündüren kişiyi. Bundan böyle o denli kinler onu izliyor.

Y. SOYLUKİŞİ: *(Titreyerek)* Bak.

CHEREA: *(Silahları görünce sesi biraz değişir)* Sanırım haklısın.

I. SOYLUKİŞİ: Çabuk olmak gerekiyordu. Çok çok bekledik.

CHEREA: Evet. Kişinin gözü sonradan açılır.

Y. SOYLUKİŞİ: Ama duygusuzluk bu. Ölmek istemiyorum.

(Kalkar ve kaçmak ister. İki bekçi birden atılır. Onu tokatladıktan sonra zorla alıkoyarlar. Birinci soylukişi sandalyesine yığılır. Cherea işitilmeyen birkaç söz söyler. Birden, kesik kesik ve yabanıl acı bir müzik başlar davullar, çalgılarla (Eski bir mısır çalgısı). Soylukişiler susup bakarlar. Üzerinde kısa dansöz giysisi, başında çiçeklerle gözükür. Dip perdesinin arkasında gülünç birkaç dans devinimi yapar ve

görünmez olur.
Bir bekçi cakalı bir sesle der: "Oyun bitti." Bu sırada seyircilerin arkasından Caesonia sessizce içeri girer. Seyircileri yerinden sıçratan bir sesle konuşur.)

SAHNE V

CAESONİA: Caligula sizi çağırdı ve Devlet işlerini konuşmak için de beni görevlendirdi. Ama bugün bir sanat coşkusuyla düşünce ve duygularını sizinle paylaşmak üzere çağrıda bulunmuştu. *(Bir an, sonra aynı sesle)* Bu konuda işbirliği etmeyenin kafasının koparılacağını da sözlerine ekledi. *(Tümü de susar)*

Üzerinde çok duruyorum bağışlayın. Ama bu oyun güzel miydi, değil miydi sormak zorundayım.

I. SOYLUKİŞİ: *(Duraksamadan sonra)* Güzeldi, Caesonia.

Y. SOYLUKİŞİ: *(Gönül borcuyla dolup taşarak)* Oh! evet, Caesonia..

CAESONİA: Ya sen, Cherea?

CHEREA: *(Soğukça)* Büyük bir sanattı.

CAESONİA: Tamam, demek bu konuda Caligula'ya bilgi verebilirim.

SAHNE VI

(Helicon içeri girer)

HELİCON: Söyle Cherea, gerçekten büyük sanat mıydı?

CHEREA: Bir anlamda, evet.

HELİCON: Anlıyorum. Sen çok güçlüsün Cherea. Temiz bir kişi olarak yalan. Ama güçlü gerçekten. Ben, ben güçlü değilim. Bununla birlikte senin Caius'la ilgilenmene engel olacağım, kendini bunu istese bile.

CHEREA: Bu konuşmadan bir şey anlamıyorum. Ama kutlarım seni bağlılığın için. İyi uşakları severim.

HELİCON: Kişi onurlanmalı bundan değil mi? Evet, bir deliye hizmet ediyorum. Ama sen, sen kime? Erdeme mi? Erdem üstüne düşüncemi sana söyleyeceğim. Ben köle doğdum. Erdemlilik... Temiz adam, önce onunla kamçı altında oynadım. Caius, kendisi uzun konuşmadı. Beni özgür kıldı ve sarayına aldı. Böylelikle sizlere bakabildim, siz erdemlilere. Ve gördüm ki, kirli bir yüzünüz, acınacak bir kokunuz var. Hiçbir zaman acı çekmeyen, sorumluluk duymayan kişilerin yavan kokusu. Karalar giyinmiş soylular gördüm ama yürekleri tefeci, cimri yüzlü, kaçak elli. Ya siz, yargıçlar? Siz, erdem işliği [dükkan] yöneten, güvenlik düşleyen sevi düşleri gibi genç kızın. Bununla birlikte bütün yaşamınız boyunca yalan söylediğinizi bile bilmeden korku ve ürküntü içinde öleceksiniz. Sınırsız acı çekenleri, her gün yaralayıcı binbir haberle içi kanayanları yargılamaya kalkacaksınız. Önce beni döveceksiniz, buna inan! Aşağıla köleyi Cherea! Erdeminin üstünde o, hâlâ seviyor bu yoksul ustayı madem, savunacak soylu yalanlarınızı, andını bozan ağızlarınızı...

CHEREA: Sevgili Helicon, dil uzluğuna bırakıyorsun kendini. Seni beğenin önceleri daha iyiydi.

HELİCON: Gerçekten üzgünüm sizinle sık sık görüştüğüme. Yaşlı kocalar dönüp dönüp aynı şeyi söylerler. Hık demiş burnundan düşmüş birbirinin. Ama kendimi tutuyorum, korkma kendimi tutuyorum. Açıkcası şu... görüyor musun şu yüzü? İyi. İyi bak. Tamam. Şimdi gördün düşmanını.

(Çıkar.)

SAHNE VII

CHEREA: Şimdi, çabuk olmalı. İkiniz orada kalın. Yüzlerce oluruz bu akşam.

(Çıkar)

Y. SOYLUKİŞİ: Orada kalın, orada! Gitmeyi ben de çok isterdim. *(Burnundan solur)* Ölüm kokuyor burda.

I. SOYLUKİŞİ: Ya da yalan. *(Üzgün)* Bu oyunun [dans] güzel olduğunu söyledim.

Y. SOYLUKİŞİ: *(Uzlaşır gibi)* Bir anlamda güzeldi. Öyleydi.

(Birçok soylukişiler ve atlılar yel gibi içeri girerler.)

SAHNE VIII

II. SOYLUKİŞİ: Ne var? Biliyor musunuz? İmparator bizi çağırtmış.

Y. SOYLUKİŞİ: *(Dalgın)* Belki dans için.

II. SOYLUKİŞİ: Ne dansı?

Y. SOYLUKİŞİ: Evet kısacası sanat coşkusu.

III. SOYLUKİŞİ: Caligula'nın sayrı olduğunu söylediler.

I. SOYLUKİŞİ: Öyle.

III. SOYLUKİŞİ: Nesi varmış? *(Kendinden geçerek)* Tanrılar mı öldürecekmiş?

I. SOYLUKİŞİ: Sanmam. Yalnız başkaları için ölümcül sayrılığı.

Y. SOYLUKİŞİ: Söylemeyi göze alabilirsek.

II. SOYLUKİŞİ: Seni anlıyorum. Ama daha yeğni, daha yararlı bir sayrılık mı bizim için?

I. SOYLUKİŞİ: Hayır, bu sayrılık yarışa dayanamıyor. Durun biraz, Cherea'yı görmeliyim.

(Çıkar. Caesonia girer. Biraz sessizlik)

SAHNE IX

CAESONİA: *(İlgisiz davranarak)* Caligula midesinden rahatsız. Kan kustu.

(Soylukişiler onun çevresine koşuşur)

II. SOYLUKİŞİ: Ah! Her şeye güçlü tanrılar. İyileşirse Devlete iki yüz bin sesters yatırmak dileğinde bulunurum.

III. SOYLUKİŞİ: Jupiter, yaşamımı al, ona ver.

(Caligula o anda girer. Dinler)

CALİGULA: Sununu onaylıyorum Lucius, çok çok sağol. Yarın veznedarım sana uğrayacak. *(Üçüncü soylukişiye doğru gider ve onu öper)* Ne denli duygulandığımı bilemezsin. *(Bir sessizlik ve sevecenlikle)* Demek beni seviyorsun?

III. SOYLUKİŞİ: Oh! Cesar, senin uğruna vermeyeceğim hiçbir şey yok.

CALİGULA: *(Onu kucaklayarak)* Oh! Bu çok Cassius, o denli seviye değer yanım yok. *(Cassius inanca vermek amacıyla bir devinim yapar)*. Hayır, hayır diyorum sana. Buna ben değmem. *(İki bekçi çağırır)* Götürün onu. *(Cassius'a usulca)* Git dost. Anımsa, Caligula sana yüreğini verdi.

III. SOYLUKİŞİ: *(Kuşkulu)* Ama nereye götürüyorlar beni?

CALİGULA: Ölüme haydi. Yaşamını bağışladın yaşamım uğruna. Ben, ben kendimi daha iyi buluyorum şimdi. Artık ben bile ağzımda bu kanlı ve korkunç tadı bulamıyorum. Sen beni iyileştirdin. Bir başkasına, hele Caligula adlı bir başkasına yaşamını bağışlamaktan mutlu musun Cassius? İşte her çeşit şenliği düzenledim yeniden.

(Direnen, bağıran Üçüncü soylukişiyi sürüklerler.)

III. SOYLUKİŞİ: İstemiyorum. Ama bu bir şaka.

CALİGULA: *(Düşünceli. Bağırıp çağırmalar)* Yakında, mimozalarla süslenecek denize açılan yollar. Yeğni kumaştan giysileri olacak kadınların. Serin, esintili, güneşli bir gök. Cassius! Gülümsemeleri yaşamın!

(Cassius çıkmak üzere, Caesonia onu yavaşça iter. Döner, birden ciddi olarak)

Dostum, yaşamı yeterince sevmiş olsaydın, o denli sakıntısızca oynamazdın onunla.

(Biri Cassius'u sürükler. Masaya doğru gelerek)

Yitirilince ödemek gerekir. *(Bir an)* Gel, Caesonia. *(Caligula öbürlerine döner)* Bu konuda, sizinle paylaşmak istediğim bir düşünce geldi usuma. Egemenliğim çok mutlu oldu şimdiye değin. Ne genel bir veba, ne kan dökücü bir din! Bir hükümet darbesi bile

yok. Kısaca hiçbir şey... sizden gelecek kuşaklara iletilebilecek!!. Biraz da bu yüzden görüyorsunuz alınyazınızın sakıntısını ödünlemeye çalışıyorum. Demek istiyorum ki... Bilmiyorum, beni anladınız mı, anlamadınız mı? Kısaca, ben geçiyorum vebanın yerine. *(Ses değiştirerek)* Ama susun. İşte Cherea. Sıra sende Caesonia.

(Çıkar. Cherea ile Birinci Soylukişi içeri girer.)

SAHNE X

(Caesonia hemen Cherea'nın önüne gelir.)

CAESONİA: Caligula öldü.

(Ağlıyormuş gibi döner, susan ötekilere bakar. Herkes büyük bir üzüntü içinde, ama çeşitli nedenlerle)

I. SOYLUKİŞİ: Sen... sen bu mutsuzluğa inanıyor musun? Olanaksız, daha demin dansetti.

CAESONİA: Elbette. Bu çaba ölümünü tamamladı.

(Cherea ivedice birinden öbürüne gider, Caesonia'ya doğru döner. Herkes susar.)

Sen bir şey demiyorsun Cherea.

CHEREA: *(Çok yavaş)* Büyük bir mutsuzluk Caesonia.

(Caligula kabaca içeri girer, Cherea'ya doğru gider)

CALİGULA: İyi eğlenildi Cherea.

(Ayağının üzerinde döner, ötekilere bakar. Alaylı)

Peki! Başarısızlık. (Caesonia'ya) Sana söylediğimi unutma.

(Çıkar)

SAHNE XI

(Caesonia sessizlik içinde onun gittiğini süzer.)

Y. SOYLUKİŞİ: *(Bitmez bir umutla)* Sayrı mı Caesonia?

CAESONİA: *(Ona kinle bakarak)* Hayır, güzelim ama bilmediğin şu: İki saat uykusu var bu adamın bütün gece. Geriye kalan zamanda da dinlenemiyor, aylak aylak dolaşıyor sarayının geçeneğinde. Bilmediğin, hiçbir zaman soruşturmadığın bu varlığı düşünüyor; gecenin ortasından güneşin çevresine giden ölümlü anlarda. Sayrı mı? Değil. Tinini kaplayan çıbanlara bir ad ve ilaç bulmadıkça.

CHEREA: *(Dokunaklı)* Haklısın Caesonia. Caius'u tanımıyoruz.

CAESONİA: *(Çok çabuk)* Hayır, onu tanımıyorsunuz. Ama tini olmayanlar gibi tini olanlara dayanamıyorsunuz. Aşırı tin! İşte sıkıcı olan, değil mi? Öyleyse buna sayrılık derler: Türediler temize çıktı. Hoşnutlar. *(Bir başka sesle)* Hiç sevmedin mi Cherea?

CHEREA: *(Kendine gelerek)* Bunu öğrenebilmek için de şimdi çok yaşlıyız Caesonia. Bundan başka, Caligula'nın buna zaman bırakacağına güveni yok.

CAESONİA: *(Dengesini bularak)* Doğru. *(Oturur)* Az kalsın unutuyordum Caligula'nın öğütlerini. Biliyorsunuz bugünün sanat günü olduğunu.

Y. SOYLUKİŞİ: Takvime göre mi?

CAESONİA: Hayır, Caligula'ya göre. Birkaç ozana çağrıda bulundu. Doğaçtan *(irticalen)* bir yazı önerecek onlara verilmiş bir konu üzerine. Aranızdan ozan olanların kesin olarak yarışa katılmalarını istiyor. Özellikle genç Scipion'la Metellus'un adlarını saydı.

METELLUS: Ama hazır değiliz.

CAESONİA: *(İşitmemezlikten gelerek, yansız bir sesle)* Öyle ödül verilecek. Ceza da var. *(Öbürleri azar azar geri çekilir)* Aramızda kalsın, çok ağır olmadıklarını söyleyebilirim onları.

(Kuşku verecek biçimde Caligula içeri girer.)

SAHNE XII

CALİGULA: Tümü hazır mı?

CAESONİA: Tümü. *(Bir bekçiye)* İçeri al ozanları.

(Bir düzine ozan ikişer ikişer içeri girer. Düzenli bir adımla sağ yana inerler)

CALİGULA: Ya öbürleri?

CAESONİA: Scipion'la Metellus!

(İkisi de ozanlara katılır. Caligula dibe oturur. Sol yana da Caesonia ile geriye kalan soylukişiler. Ufak bir sessizlik.)

CALİGULA: Konu: Ölüm. Süre: Bir dakika.

(Ozanlar, birdenbire tabletlerine yazarlar.)

Y. SOYLUKİŞİ: Yargıcılar kurulu kimlerden oluşacak?

CALİGULA: Benden: Yetmez mi?

Y. SOYLUKİŞİ: Ooo.. Evet. Yeter de artar bile.

CHEREA: Yarışa katılıyor musun Caius?

CALİGULA: Yararsız. Çok önce bu konuda bir yazı yazdım.

Y. SOYLUKİŞİ: *(İvedice)* Onu nereden bulabiliriz?

CALİGULA: Kendimce, onu her gün ezber okuyorum.

(Korka korka Caesonia ona bakar)

CALİGULA: *(kabaca)* Yüzümden hoşlanmıyor musun?

CAESONİA: *(usulca)* Bağışlayın beni.

CALİGULA: Ooo.. Rica ederim. Alçakgönüllülük etme. Özellikle etme. Zor gelecek sana katlanmak şimdiden, ama alçakgönüllülüğün!

(Caesonia yavaş yavaş yukarı çıkar. Cherea'ya)

Devam ediyorum. Yazdığım tek yazı bu. Anlıyorsun, düşünce ve eylemlerini bağdaştıran tek sanatçı Cherea.

CHEREA: Bu yalnız bir erk sorunu.

CALİGULA: Gerçekten. Başkaları erk yoksunluğuyla yaratır. Ben bir yapıta gereksinim duymam: Yaşarım. *(Kabaca)* Sizler yaşar mısınız?

METELLUS: Yaşarız sanırım.

TÜMÜ: Evet.

CALİGULA: Peki, beni iyi dinleyin. Sıralarınızı bırakacaksınız. Islık çalacağım. Birinci okumasına başlayacak. Islık çalar çalmaz duracak, ikinci başlayacak. Böyle sürüp gidecek. Pek doğal olarak, kazananın yazısı ıslıkla kesilmeyecek. Hazırlanın *(Chereа'ya döner gizlice)* Örgüt gerek her şeyde, sanatta bile.

(Islık)

BİRİNCİ OZAN: Ölüm, kara kıyılar ötesinden ne zaman...

(Islık. Ozan sola iner. Öbürleri de tıpkısını yaparlar.)

İKİNCİ OZAN: Üç Talih Tanrıçası kovuklarında...

(Islık)

ÜÇÜNCÜ OZAN: Seni çağırıyorum, ey ölüm...

(Yeğin bir ıslık. Dördüncü ozan ilerler ve tumturaklı bir havayla. Konuşamadan ıslık çalınır.)

BEŞİNCİ OZAN: Ben küçük bir çocukken...

CALİGULA: *(Kükreyerek)* Olmaz! Ama aptal bir çocukluğun konuyla ilgisi ne? Söyler misin bana bu ilişki nerede?

BEŞİNCİ OZAN: Ama, Caius, bitirmedim...

(Sert bir ıslık)

ALTINCI OZAN: *(Sesini açarak ilerler)* Acımasız ölüm ilerliyor...

(Islık)

YEDİNCİ OZAN: *(Gizemli)* Anlaşılmaz ve yaygın dua.

(Kesik ıslıklar. Scipion tabletsiz olarak ilerler)

CALİGULA: Senin, Scipion, senin yazı tahtan yok mu?

SCİPİON: Buna gereksinim duymuyorum.

CALİGULA: Bakalım.

(Islık çalıyormuş gibi)

SCİPİON: *(Caligula'nın çok yakınında, ona bakmadan ve bir çeşit yorgunlukla)*

"Mutluluk avı temiz varlıkları yaratan,
Güneşin ışıl ışıl parladığı gök,

Biricik ve yabanıl şenlikler, umutsuz coşkunluğum!.."

CALİGULA: *(Usulca)* Kes, burada. *(Scipion'a)* Ölüm üzerine gerçek dersleri öğrenmek için daha çok gençsin.

SCİPİON: *(Gözlerini Caligula'ya dikerek)* Babamı kaybetmek için de oldukça gençtim.

CALİGULA: *(Birdenbire geriye dönerek)* Haydi yerlerinizi alın. Düzme bir ozan beğenime göre çok ağır ceza giyer. Şimdiye değin sizi en yakınım olarak korumayı tasarlıyor, arasıra son savunucum olduğunuzu düşünüyordum. Ama böyle davranmak boş. Sizi de düşmanlarımın arasında sayıyorum. Ozanlar bana karşı, artık bu son olsun. Dağılmadan dışarı çıkın! Yazı tahtalarınızı yalaya yalaya sırayla önümden geçeceksiniz, alçaklıklarınızın izlerini silmek için. Dikkat! ilerle!

(Düzenli ıslık sesleri. Ozanlar adım adım yürüyerek sağdan dışarı çıkarlar, ölümsüz yazı tahtalarını yalaya yalaya. Alçak sesle)

Tümünüz dışarı çıkın.

(Cherea, kapıda birinci soylukişinin omuzundan yakalar.)

CHEREA: Vakit geldi.

(Bu sözleri işiten genç Scipion kapının eşiğinde duraksar ve Caligula'ya doğru yaklaşır)

CALİGULA: *(Kötü yürekle)* Babanın şimdi yaptığı gibi beni dinginliğe bırakamaz mısın?

SAHNE XIII

SCİPİON: Haydi Caius, bütün bunlar yararsız. Seçtiğini önceden biliyorum.

CALİGULA: Bırak beni.

SCİPİON: Bırakacağım, çünkü seni gerçekten anladığıma inanıyorum. Sana o denli benzeyen ne benim, ne de senin için artık kurtuluş yok. Bütün bunların nedenlerini aramak için çok uzaklara

gideceğim. *(Bir an, Caligula'ya bakar. Büyük bir duygululukla)* Allahaısmarladık, Sevgili Caius. Her şey bitince, seni sevdiğimi unutma.

(Dışarı çıkar. Caligula ona bakar. Bir jest yapar. Kabaca sallanır. Caesonia'nın üstüne doğru gelir.)

CAESONİA: Ne dedi?

CALİGULA: Anlayışının ötesinde, usun almaz.

CAESONİA: Ne düşünüyorsun?

CALİGULA: Onu. Sonra seni de. Ama değişmez.

CAESONİA: Ne var?

CALİGULA: *(Ona bakarak)* Scipion gitti. Onunla dostluğum kestim. Ama sen, kendi kendime soruyorum neden hâlâ buradasın...

CAESONİA: Çünkü senden hoşlanıyorum.

CALİGULA: Hayır. Seni öldürtseydim, bunu anlardım.

CAESONİA: Bu bir çözüm olurdu. Hadi, yap bunu. Ama bir dakikacık olsun kendini özgürce yaşamaya bırakamaz mısın?

CALİGULA: Özgür yaşamaya çalışalı daha birkaç yıl oluyor.

CAESONİA: Demek istediğim bu değil. Beni iyi anla. Yürek temizliğiyle yaşamak ve sevmek çok daha iyi olabilir.

CALİGULA: Elden geldiğince, herkes kendi arılığını kazanmaya çalışır. Ben, özde olanı izliyorum. Bütün bunlar da seni öldürtmeme engel değil. *(Güler)* Mesleğimin taçlanması olur bu.

(Caligula kalkar, aynayı kendine çevirir. Bir çember çizercesine yürür. Bir hayvan gibi, devinmesiz, kollarını gerer)

Gülünç. Öldürmediğim zaman kendimi yalnız buluyorum. Evreni kaplamaya, cansıkıntısını gidermeye canlılar yetmiyor. Tümünüz ötede oldunuz mu, bana bakamadığım ölçüsüz bir boşluğu duyuruyorsunuz. Ancak ölülerimin arasında iyiyim. *(Halkın karşısında kurulup oturur. Başı biraz öne eğik. Caesonia'yı unutmuştur)* Onlar gerçek. Benim gibi. Beni bekliyor, beni zorluyorlar. *(Başını iki yana sallar)* Suçunu bağışlamam için yüzüme karşı bağıran filan ya da falan ve dilini kestirdiğim kişilerle uzun konuşma-

larım oldu.

CAESONİA: Gel. Uzan yanıbaşıma. Dizlerimin üstüne ko başını. *(Caligula, onun dediklerini yapar)* Sen iyisin. Her şey susuyor.

CALİGULA: Her şey susuyor! Abartıyorsun. Şu kılıç şakırtılarını duymuyor musun? *(Dinlerler)* Kini açığa vuran şu binbir uğultuyu duymuyor musun?

(Uğultular)

CAESONİA: Kimse göze alamaz...

CALİGULA: Evet, aptallık.

CAESONİA: Aptallık öldürmüyor, usu yaratıyor.

CALİGULA: Öldürücü [katil] o, Caesonia. Aptallık, onura dokunulunca adam öldüren. Ah! Oğullarını ya da beni tasarlayıp öldürecek olan babasını öldürdüklerim değil. Onlar anladı. Onlar benimle, onlar aynı tadı buluyorlar ağızlarında. Ama öbürleri, alay edip gülünç düşürdüklerim, onların boşluğuna karşı savunmasızım.

CAESONİA: *(Yamanlıkla)* Seni savunacağız. Seni seven bizler çoğuz.

CALİGULA: Gittikçe azalıyor sayılarınız. Bu yüzden gerekeni yaptım. Hem sonra doğru olalım, yalnız kendime aptallık edemem. Mutlu olmak isteyenlerin doğruluğu ve yiğitliği de var bende.

CAESONİA: *(Önceki gibi)* Hayır, onlar seni öldürmeyecek. Ya da tanrıdan gelen bir şey, onlar sana dokunmadan yok ediverecek onları.

CALİGULA: Tanrıdan! Tanrı diye bir şey yok, yazıklı kadın. *(Oturur)* Ama niye bu denli sevi, birdenbire, anlaşmamızda var mı?

CAESONİA: *(Kalkar ve yürür)* Başkalarını öldürdüğünü görmek yetmiyormuş gibi, senin öldürüleceğini de bilmek zorunda kalıyorum. Karnımın üstüne yerleştiğin zaman seni kan dökücü ve duygusuz olarak kabul etmek, adam öldürücü kokunu duymak da bana düşüyor! Her gün insan yüzüne bürünen sende biraz daha öldüğümü görüyorum. *(Ona döner)* Yaşlanıp çirkinleşiyorum. Biliyorum bunu. Ama sana duyduğum üzüntü öyle bir tin yarattı ki şimdi bende, önemi kalmadı artık beni sevmenin. Yalnız senin iyi-

leşmeni isterim, sen daha bir çocuksun. Tüm bir yaşam önünde senin! Öyleyse, tüm bir yaşamdan daha büyük ne istiyorsun?

CALİGULA: *(Kalkar ve ona bakar)* Uzun zaman ordasın.

CAESONİA: Doğru. Ama beni koruyacaksın değil mi?

CALİGULA: Bilmem. Yalnız senin orada olmanın nedenini biliyorum. İsteklerin keskinleşip tatsızlaştığı tüm bu geceler ve benimle ilgili her şey için.

(Kollarının arasına alır, eliyle başını yana çevirir)

Yirmi dokuz yaşındayım. Bununla birlikte bana öyle uzun, öyle ganimetlerle dolu, kısacası öyle yetkin görünen yaşamımın şu anında son tanık olarak sen varsın. Yaşlı göreceğin bir kadın için bir çeşit utanç verici sevecenlikle kendimi savunamam.

CAESONİA: Beni koruyacağını söyle bana!

CALİGULA: Bilmiyorum. Yalnız kanım şu, en korkuncu, bu utanç verici sevecenlik şimdiye değin yaşamımın bana bağışlamış olduğu tek duygu.

(Caesonia kollarından geri çekilir, Caligula onu izler. Caesonia sırtını ona dayar, o da onu sarar)

Son tanığın da gözden uzaklaşması daha iyi değil mi?

CAESONİA: Bunun önemi yok. Söylediğin için mutluyum. Ama bu mutluluğu seninle neden paylaşmayayım?

CALİGULA: Mutlu olmadığımı sana kim söyledi?

CAESONİA: Mutluluk cömerttir. Yıkımla yaşamaz.

CALİGULA: Dinle, İki çeşit mutluluk var. Ben adam öldürenlerin mutluluğunu seçtim. Çünkü mutluyum. Acının son kertesine yaklaştığım günler oldu. Peki! Hayır! Henüz daha uzaklara gidilebilir. Bu yerin öbür ucunda, kısır ve görkemli bir mutluluk. Bana bak.

(Caesonia ona döner.)

Bütün Roma, yıllarca Drusilla'nın adını anmaktan çekindiğini düşündüğüm zaman gülüyorum, Caesonia. Çünkü Roma yıllarca aldatılmıştır. Sevi yetmiyor bana, bunu o zaman anladım. Bunu bugün de anlıyorum sana bakarken. Bir varlığı sevmek, onunla yaşlanmayı onaylamak. Böyle bir seviye yetenekli değilim. Yaşlı Dru-

silla, ölü Drusilla'dan daha bin beter. Sevdiği ölünce kişinin acı çektiğini sanırlar. Ama onun gerçek acısı daha değerli: Acının artık sürüp gitmeyeceğini anlamak. Acı bile duyudan yoksun.

Görüyorsun, suçu bağışlamıyorum, sevinin gölgesini ne de karasevinin acısını. Suçun içindeyim. Ama bugün, işte ben yıllar öncesinden daha özgür, daha arınmışım anıdan, kuruntudan. *(Tutkulu biçimde güler)* Biliyorum, hiçbir şey sürekli değil! Bunu anlamak! Ya iki ya da üçüz tarihte, ondan gerçek bir deneyim edinen, şu çılgın mutluluğu sona erdiren. Caesonia, çok ilginç bir ağlatıyı sonuna değin izledin. Artık senin için perdenin kapanma zamanı geldi.

(Yeniden arkasına geçer ve kolunu Caesonia'nın boynuna dolar)

CAESONİA: *(Öfkeyle)* Mutluluk, korkunç özgürlük bu mu?

CALİGULA: *(Caesonia'nın boğazını koluyla yavaş yavaş sıkarak)* Bana güven, Caesonia. Onsuz, hoşnut bir kişi olmuştum. Onun yardımıyla yalnız kişinin tanrısal öngörüsünü elde ettim. *(Gittikçe coşar, güçsüzleşen ve kendini bırakan Caesonia'yı sarsarak, elleri biraz öne fırlar. Kulağına eğilerek konuşur.)* Yaşıyor, öldürüyorum, bir yıkıcının başdöndürücü erkini yürütüyorum. Bunun yanında yaradanın erki bana yapmacık geliyor. İşte bu mutlu olmak. İşte bu mutluluk, bu dayanılmaz kurtuluş, bu genel aşağsama; kan, kin çevremdeki, tüm yaşamını kendi bakışında sürdüren kişinin şu eşsiz yalnızlığı, suçlanmayan adam öldürücünün ölçüsüz sevinci, kişi yaşamını emen şu dizginsiz anlayış, *(Güler)* seni yutan, Caesonia, kısacası istediğim sonsuz yalnızlığı bütünlemek için.

CAESONİA: *(Güçsüz çırpınarak)* Caius!

CALİGULA: *(Gittikçe coşarak)* Hayır, sevecenlik yok. Bitirmeli artık, çünkü zaman ivdiriyor. Zaman ivdiriyor, sevgili Caesonia!

(Caesonia hırıldar. Caligula onu yatağın üzerine çekerek ölüme bırakır. Şaşkın şaşkın ona bakarak boğuk bir sesle.)

Ve sen de suçluydun. Ama öldürmek çözüm değildir.

SAHNE XIV

(Ayağının üzerinde döner. Sertçe aynaya doğru yürür)

CALİGULA: Caligula! Sen de, sen de suçlusun! Az çok, öyle değil mi? Ama kim göze alabilir beni mahkûm etmeyi, kimsenin suçsuz olmadığı şu yargısız dünyada! *(Yıkımının tüm deyimiyle aynaya doğru sıkışarak)* Onu çok iyi tanırsın, Helicon gelmedi. Ay benim olmayacak. Ama ne denli acı, haklı olmak ve sonuna değin çabalamak. Çünkü sonuç almaktan korkuyorum. Silah sesleri! İşte bu suçsuzluk utkusunu sağlayan. Onların yerinde olmayayım! Korkuyorum. Başkalarını aşağıladıktan sonra, ne iğrenç, tinde aynı alçaklığı duymak. Ama bir şey değil. Korku da artık sürüp gitmez. Yüreğin yatıştığı yerde yeniden bulacağım bu büyük boşluğu.

(Biraz geriler, yeniden aynaya doğru gelir. Yatışır gibi. Yeniden konuşmaya başlar, ama daha yoğun, daha alçak bir sesle.)

Her şey öylesine karışık. Buna karşın öylesine yalın. Ay'ı elde etseydim, sevi yetseydi her şey değişmiş olacaktı. Ama nerde gidermeli bu susuzluğu? Hangi yürek, hangi tanrı elde edebilirdi bir gölün derinliğini benim için? *(Diz çöküp ağlayarak)* Benim ölçüme göre değil hiçbir şey; ne bu dünyada, ne de öbüründe. Biliyorum, olanaksız diye bir şey var, sen de biliyorsun. *(Ağlayarak, ellerini aynaya doğru uzatır)* Olanaksız! Onu aradım dünyanın bir ucunda, kendi sınırlarımda. Ellerimi uzattım *(Bağırarak)*, ellerimi uzatıyorum, karşılaştığım sensin, her zaman karşımda sen ve ben senin için kinle doluyum. Gereken yolu tutmadım, hiçbir şeye ulaşmadım. Özgürlüğüm iyi değil. Helicon! Helicon! Hiç bir şey! Daha hiçbir şey! Ah! Şu gece ağır! Helicon gelmeyecek: Suçlu kalacağız sona değin! Ağır şu gece insansal bir acı gibi.

(Silah sesleri ve fısıltılar duyulur kuliste.)

HELİCON: *(Arkadan fırlayarak)* Kendini koru, Caius; kendini koru!

(Görülmez bir el Helicon'u hançerler. Caligula yeniden kalkar. Küçük bir sandalye alır, soluyarak aynaya yaklaşır. Kendine bakar, yalandan sıçrar, aynadaki ikili devinimin önünde bütün gücüyle sandalyesini fırlatır ve bağırıp çağırır.)

CALİGULA: Tarihe Caligula, tarihe.

(Ayna paramparça olur, aynı anda bütün çıkış geçitlerinden silahlı suç ortakları (suikastçılar) içeri girerler. Çılgın bir gülüşle onlarla karşı karşıya gelir. Yaşlı soylukişi onun sırtına vurur, Cherea bütün öfkesiyle karşısına dikilir. Caligula'nın gülüşü hıçkırığa çevrilir. Tümü vurur. Son bir hıçkırıkla Caligula gülüp hırlayarak ulurcasına bağırır.)

Hâlâ yaşıyorum!

Perde

ALBERT CAMUS

7 Kasım 1913'te Mondovi (Cezayir)'de doğdu. Albert Camus'nün babası savaş sırasında ölen bir Arap. Küçük bir zanaatçı. Çoğunlukla Kuzey Afrikalı Fransızlar gibi annesi İspanyol bir aileden gelme. Çocukluğu ve Cezayir'deki gençlik yılları, yoksulluklar, güçlükler, sıkıntılar, sayrılıklar içinde geçti. İlk ve orta öğrenimlerini Alger'de yapıktan sonra, Alger Üniversitesi Edebiyat Fakültesine yazıldı. Felsefe Bölümünden diploma ve lisansını aldı. *Plotin* ve *Saint Augustin* üzerine doktorasını verdi. Çeşitli görevlerde bulundu. 1960'ta bir yol kazasında yaşamını yitirdi.

Albert Camus'nün yapıtları çevrildiği ülkelerde büyük yankılar uyandırdı. Bunların başında *La Peste, L'Etranger (Yabancı), Le Mythe de Sisyphe* ve 1938'de yazdığı *Caligula* gelir.

Caligula açıkça belirtir: *Kişiler ölür ve onlar mutlu değildir.* Roma'nın tek egemeni, sona değin us yolunu dener. Görülmemiş zırvalıklarla çevresine korku salar ve dalkavuklarının hançeri altında ölünceye değin olanaksızı yakalamaya çalışır.

ISBN 975 - 7354 - 07 - 4

BERFİN